Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

№ 270 (20. 238) • 1988 йил 21 ноябрь • душанба Баҳоси 3 тийин.

СОВЕТ РАҲБАРИГА ФАХРИЙ УНВОН БЕРИЛДИ

МАДРИД, 18 ноябрь. (ТАСС). Испаниянинг энг катта олий ўқув юрти — Мадриддаги «Комплутенсе» университети ректорати КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. С. Горбачевга Фахрий доктор унвонини беришга қарор қилди.

М. С. Горбачевнинг «Тинчлик ишига қўшган жуда катта ҳиссаси» учун ректорат уни мазкур Фахрий унвон билан мукофотлади, деб хабар қилди университет вакили.

КОМИССИЯ МАЖЛИСИ

19 ноябрь куни Кремлда СССР Олий Совети палаталарининг қонун лойиҳаларини тайёрлаш комиссиялари мажлиси бўлди. Мажлисда СССР Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги СССР Қонуни ҳамда СССР халқ депутатлари сайлови тўғрисидаги СССР Қонуни лойиҳаларининг умумхалқ муҳокамаси давомида тушган таклифлар ва фикр-мулоҳазаларни кўриб чиқиш ҳақидаги масала муҳокама қилинди. Бу масала юзасидан депутатлар тайёргарлик комиссиясининг раҳбари ВЦСПС раисининг ўринбосари В. Г. Ломоносов доклад қилди. Мажлисда мазкур Қонун лойиҳалари матбуотда эълон қилингандан сўнг мамлакатимизда уларнинг умумхалқ муҳокамаси авж олиб кетганлиги, бу муҳокамада миллионлаб одамлар иштирок этганлиги таъкидлаб ўтилди. Гражданлардан, меҳнат коллективларидан, жамоат ташкилотларидан, илмий муассасалар ва ўқув юртларидан, оммавий ахборот воситаларидан СССР Олий Совети Президиумига ва Қонун лойиҳаларини тайёрлаш комиссияларига 120 мингтадан кўпроқ таклиф ва мулоҳазалар тушди.

Совет жамиятининг барча қатламлари Қонун лойиҳасига ўз мулоҳазасини билдирди. Бу лойиҳалар кенг қўллаб-қувватланмоқда ва маъқулланмоқда. Одамларимиз уларни КПСС XIX Бутуниттифоқ конференцияси ғояларининг реал мужассамлашуви, деб ҳисобламоқдалар. Бу қонунларнинг қабул қилиниши ва амалда рўёбга чиқарилиши халқ депутатлари Советларига халқ ўз-ўзини бошқаришининг ҳақиқатан ҳам тўла ҳокимиятли органи бўлишига имкон беради.

Лойиҳалар юзасидан билдирилган фикрларда ва мурожаатларда, мулоҳазаларда амалий таклифлар кўплиги таъкидланди. Бу таклифлар Қонун лойиҳаларининг ғоят муҳим қоидаларига: давлат ҳокимияти олий органларини тузиш тартиби, СССР халқ депутатлари съезди, СССР Олий Совети ва унинг Президиуми ваколатларини белгилаб бериш, халқ депутатлари статуси, судларни сайлаш тартибига ва бошқа қоидаларга тааллуқлидир. Тушган таклифлар ва танқидий мулоҳазаларнинг ҳаммаси депутатларнинг тайёргарлик комиссияси томонидан диққат билан кўриб чиқилди, уларнинг кўплари ҳисобга олинди ва Қонун лойиҳаларида акс эттирилди.

Таклиф ва мулоҳазаларни кўриб чиқиш ҳамда умумлаштиришда иттифоқдош республикаларнинг вакиллари, таниқли олимлар, мутахассислар иштирок этдилар, депутатлар тайёргарлик комиссияси ишининг боришини оммавий ахборот воситалари кенг ёритди.

Қонун лойиҳаларини тайёрлаш комиссиялари ҳар томонлама муҳокамадан сўнг депутатлар тайёргарлик комиссияси тақдим этган қонун лойиҳалари айрим қоидаларига тузатишлар ва аниқликлар киритишга қўшилди ва тайёрланган таклифларни СССР Олий Совети Президиумига тақдим этиш тўғрисида қарор қабул қилди. Депутатлар комиссиялари Қонун лойиҳалари юзасидан олинаётган таклифларни кўриб чиқишни давом эттиради. СССР Олий Совети Президиумининг топшириғига мувофиқ, Қонун лойиҳаларини тайёрлаш комиссияларининг мажлисида Эстония ССР Олий Совети 1988 йил 16 ноябрда қабул қилган қарорлар ҳақидаги масала ҳам кўриб чиқилди. Комиссиялар ана шу қарорлар юзасидан чиқарган хулосаларида уларда Совет Социалистик Федерацияси негизи бўлган СССР Конституцияси нормаларига зид келадиган бир қанча қоидалар борлигини таъкидладилар. Комиссияларнинг мазкур масала юзасидан батафсил хулосаси СССР Олий Совети Президиумига тақдим этилди. Мажлисни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, КПСС Марказий Комитетининг секретари, Иттифоқ Совети Қонун лойиҳаларини тайёрлаш комиссиясининг раиси Г. П. Разумовский олиб борди. Мажлис ишида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР Олий Совети Президиуми Раисининг биринчи ўринбосари А. И. Лукьянов иштирок этди.

(ТАСС).

ССР — Ҳиндистон:

ҲАМКОРЛИК ВА ЯХШИ ҚЎШНИЧИЛИК ЙЎЛИДАН

ВИЗИТ ТУГАДИ

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. С. Горбачев Ҳиндистон Республикаси раҳбарларининг таклифига биноан 1988 йил 18 ноябрдан 20 ноябргача расмий дўстлик визити билан Ҳиндистонда бўлди.

Олий мартабали Совет Иттифоқилик меҳмон ва унга ҳамроҳ бўлиб келган кишилар самимий дўстлик ва астойдил ҳурмат анъаналари руҳида сидқидилдан, шодиёна кутиб олинди.

М. С. Горбачев Ҳиндистон Республикасининг Президенти Р. Венкатараман, вице-президенти Ш. Д. Шарма билан учрашди, Ҳиндистон Бош министри Ражив Ганди билан музокаралар ўтказди ва яккама-якка уч марта суҳбатлашди.

Тантанали вазиятда М. С. Горбачевга тинчлик, қуролсизланиш ва ривожланиш учун Индира Ганди номидаги халқаро мукофот топширилди. Совет раҳбари СССРнинг Ҳиндистондаги миллий фестивалини ёпиш маросимида қатнашди, Ҳиндистоннинг Совет Иттифоқидаги фестивали билан бир қаторда бу фестиваль ҳам иккала мамлакат халқларининг маданий мулоқотида жуда катта воқеа бўлди.

М. С. Горбачев билан Р. М. Горбачева Ҳиндистоннинг атоқли раҳбарлари Махатма Ганди, Жавоҳарлал Неру, Индира Ганди хотирасини ҳурмат билан эсга олдилар, уларнинг жасадлари куйдирилган жойга гулчамбарлар қўйдилар. Ҳиндистон пойтахтининг диққатга сазовор жойлари билан танишдилар

Р. М. Горбачева Ҳиндистон жамоатчилигининг намояндалари билан учрашувлар ўтказди.

20 ноябрь куни М. С. Горбачев билан Р. Ганди олий даражадаги Совет — Ҳиндистон Баёноти ва Ҳиндистонда атом электр станцияси қурилишида ҳамкорлик қилиш тўғрисидаги битимни имзоладилар.

Визит доирасида М. С. Горбачевга ҳамроҳ бўлиб келган кишилар ҳиндистонлик касбдошлари билан музокаралар ўтказишди. Деҳлида А. С. Пушкин ҳайкали очилишида қатнашдилар. Сиёсий партиялар — Ҳиндистон миллий конгресси (И), Ҳиндистон Коммунистик партияси, Ҳиндистон Коммунистик партияси (М) раҳбариятининг намояндалари билан учрашдилар.

Визит чоғида:

СССР ҳукумати билан Ҳиндистон Республикасининг ҳукумати ўртасида космик фазони тинч мақсадларда тадқиқ этишдаги ва ундан фойдаланишдаги узоқ муддатли ҳамкорлик тўғрисида битим;

СССР ҳукумати билан Ҳиндистон Республикаси ҳукумати ўртасида Ҳиндистон территориясида «Виндъячал» иссиқлик электр станциясининг иккинчи навбатини қуришда ҳамкорлик қилиш тўғрисида битим;

СССР ҳукумати билан Ҳиндистон Республикасининг ҳукумати ўртасида икки ёқлама солиқ солинишига йўл қўймаслик тўғрисида битим;

СССР ҳукумати билан Ҳиндистон Республикасининг ҳукумати ўртасида энергетика объектларини қуришдаги иқтисодий ва техникавий ҳамкорлик тўғрисида протокол ҳам имзоланди.

М. С. Горбачев ўзига ва унга ҳамроҳ бўлиб келган кишиларга кўрсатилган дўстона иззат-икром учун Ҳиндистон Республикасининг ҳукуматига ва халқига чуқур миннатдорчилик изҳор этди. У совет раҳбарияти номидан Ҳиндистон Республикасининг Президенти Р. Венкатараман билан Ҳиндистон Республикасининг Бош министри Р. Гандини расмий дўстлик визитлари билан Совет Иттифоқига боришга таклиф этди. Таклифлар миннатдорчилик билан қабул қилинди. Визитларнинг аниқ муддатлари дипломатик йўллар орқали келишиб олинади.

20 ноябрда Президент саройи ёнида тантанали кузатиш маросимидан кейин М .С. Горбачев Ватанига жўнаб кетди. Расмий кортеж ўтиб борган йўллардаги кўчаларда уни бу ерга келган кунидаги каби Ҳиндистон пойтахтининг ўн минглаб аҳолиси шодиёна кузатиб қолди.

Аэропортда совет раҳбарини Бош министр Р, Ганди, бошқа расмий кишилар кузатиб қолдилар.

М. С. Горбачевнинг Ҳиндистонга қилган сафарида ҳамроҳ бўлган Э. А. Шеварднадзе, В. М, Каменцев, В. Г. Захаров, бошқа ўртоқлар ҳам Деҳлидан жўнаб кетдилар.

* * *

Совет — Ҳиндистон қўшма ҳужжатларини имзолаш пайти. (ТАСС — ЎзТАГ телефотоси).

М. С. Горбачевни кузатиб қўйиш тантанали маросими Раштрапати Бхаван Президент саройида бўлди.

...Президент саройининг кенг майдонига М. С. Горбачев рафиқаси билан автомашиналарда Ҳиндистон Президенти Р. Венкатараман ва унинг рафиқаси ҳамроҳлигида келадилар. Совет раҳбари Ҳиндистон ҳукуматининг аъзолари билан самимий хайрлашади. Шундан сўнг у майдон марказига бориб, махсус минбарга кўтарилади. Фахрий қоровул бошлиғи рапорт беради. СССР ва Ҳиндистоннинг Давлат гимнлари ижро этилади. М. С. Горбачев фахрий қоровул сафи олдидан ўтади. Артиллерия салюти гумбирлайди. Расмий кортеж аэропорт томон йўл олади. Кортеж ўтиб борган кўчаларда совет меҳмонларини Ҳиндистон пойтахтининг минг-минглаб аҳолиси табриклаб турди. Улар иккала мамлакат халқлари ўртасидаги дўстликни қўллаб-қувватловчи сўзлар ёзилган транспарантларни кўтариб олишган, кўплари совет ва ҳинд байроқчаларини ҳилпиратишмоқда.

М. С. Горбачев одамлар билан гавжум бўлган Сардор Патель-Марг кўчасида машинадан чиқади. Йиғилганлар у билан самимий саломлашадилар. М. С. Горбачев уларга мурожаат қилиб бундай деди: Салом сизга, Деҳли аҳолиси. Биз ҳозиргина Ражив Ганди жаноблари билан музокараларни ниҳоясига етказдик. Биз бундан буён ҳам биргаликда бораверишга, ҳамкорлик қилишга аҳдлашиб олдик. Совет халқи Ҳиндистонга оқ йўл ва каттадан-катта муваффақиятлар тилайди . М. С. Горбачев Деҳли аҳолиси билан ҳиндларнинг анъанавий «Намасте» ишораси билан хайрлашади. Одамлар: «Яшасин, Михаил Горбачев!», «Яшасин Ражив Ганди!», «Яшасин Ҳиндистон — Совет дўстлиги!» — деган шиорларни баралла айтадилар.

Жўнаб кетиш олдидан журналистларнинг иккала мамлакат раҳбарлари билан қисқача учрашуви бўлди. Р. Ганди ТАСС мухбирининг Совет — Ҳиндистон музокаралари якунлари тўғрисидаги саволига жавоб қайтариб бундай деди: Биз Горбачев жаноблари билан барча асосий масалалар — халқаро, иқтисодий ва икки томонлама масалалар хусусида жуда кенг кўламда фикрлашиб олдик. Мен бу визит ниҳоятда муваффақиятли бўлди, деб комил ишонч билан айта оламан. Визит натижасида муносабатларимиз анча яхшиланди. Бу муносабатлар илгари ҳам жуда яхши эди, аммо ҳозир яна ҳам яхшироқ бўлиб қолди.

Индира Ганди номидаги халқаро мукофот топширилиши чоғида сўзлаган нутқида М. С. Горбачевнинг СССР, Ҳиндистон ва ХХР ўртасидаги яхши муносабатлар Осиё тақдири ҳамда жаҳон жараёни учун ниҳоятда муҳим, деб айтган гапига тўхталиб, Р. Ганди бундай деди. Биз Осиёда дўстлик ва барча муносабатларни нормаллаштириш тарафдоримиз. Бизнинг фикримизча, бу нарса мазкур регион учун жуда муҳимдир.

М. С. Горбачев бундай деди: Бу визит қисқа, аммо жуда сермазмун бўлди, визитнинг сиёсий жиҳатига ҳам, муносабатларимизнинг иқтисодий жиҳатларига ҳам, соф инсоний муносабатларга ҳам шу гап тааллуқлидир. Мазкур визит натижасида муносабатларимиз янги даражага кўтарилади, деб ўйлайман. Биз аввалги визит вақтида қабул қилинган Деҳли Декларацияси анъанасига содиқликни тасдиқлабгина қолмай, шу билан бирга жаҳондаги аҳвол учун, халқларнинг хавфсизлиги учун алоҳида масъулиятни англаб, буюк халқларимиз ўртасидаги, иккала давлат ўртасидаги ҳамкорлик йўли сақланиб қолиши учун янги қадамлар ҳам қўя олдик. Бинобарин, биз визитдан мамнунмиз. Хайр!

В. БАЙДАШИН,
В. ЧУКСЕЕВ.
(ТАСС мухбирлари).

ЖАҲОН ЖАМОАТЧИЛИГИНИНГ ДИҚҚАТ—ЭЪТИБОРИДА

М. С. Горбачевнинг Ҳиндистонга расмий дўстона визити чет эл оммавий ахборот воситалари диққат-эътиборини ўзига тортди. Жаҳон агентликлари, матбуоти, телевидение олий даражадаги Совет — Ҳиндистон учрашувлари икки мамлакат ўртасидаги муносабатлар учун ҳам, бутун халқаро ҳамжамият учун ҳам беқиёс аҳамиятга эга эканлигини таъкидламоқдалар.

«Ҳиндистон Горбачевни фақат буюк мамлакат раҳбари сифатидагина эмас, айни вақтда инсониятни ядровий жарлик ёқасидан амалда олиб қолишга илк бор уринган, кенг дунёқарашга ҳамда мардликка эга бўлган жаҳон миқёсидаги давлат арбоби сифатида ҳам табрикламоқда, — деб қайд этди **Ҳиндистон телевидениесининг** шарҳловчиси. — Ана шу жараён туфайли халқаро муносабатларни тубдан ўзгартиришга асос солинди, қаердаки боши берк кўча пайдо бўлган бўлса, ўша ерда мулоқот бошланди. Ҳинд халқи совет раҳбари тимсолида тинчлик элчисини кўради».

ЛОНДОН. «М. Горбачевнинг Деҳлида бўлиши Афғонистондан Совет қўшинлари қисмларининг олиб чиқиб кетилишига Ҳиндистондагилар хайрихоҳлик билан қараётган бир пайтда тўғри келмоқда, — деб ёзади **«Дейли телеграф»** агентлиги.

СОФИЯ. «Совет — Ҳиндистон муносабатларида муҳим воқеа», «Деҳли — Москва: ижобий жараёнларни мустаҳкамлашга интилиш», «Дўстона муносабатларни ривожлантиришда янги босқич» — болгар газеталари Деҳлидан олинган хабарларни ана шундай сарлавҳалар остида эълон қилди. «Визит учун СССР ва Ҳиндистон раҳбарлари учрашувлари ва суҳбатларининг самимий муҳити характерли бўлмоқда», — деб таъкидлайди **«Работническо дело»** газетаси.

(ТАСС).

ЗАФАР АЙЁМИДАГИ ЎЙЛАР

Ҳамид ҒУЛОМ,
Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси

Мўлжалланган марра эгалланди. Халқнинг кўнгли шод, руҳи енгил. Пахтачилик шаънига турғунлик даври корчалонлари туширган доғни ювиб ташлаш учун халқимиз ўзида куч топа билди. Бунинг учун катта кураш олиб боришга, мислсиз меҳнатда қатъият ва матонат намуналарини кўрсатишга тўғри келди.

Яқингача кенг тарқалиб келган ва ҳозир ҳам тез-тез эшитилиб турадиган гап-сўзлар, миш-мишларни, ҳатто матбуот саҳифаларидаги очиқ чиқишларни бир эсланг. Баъзи муаллифлар буйруқбозлик, ҳайбаракаллачилик, давлатни алдаб, қўшиб ёзиш йўли билан бойлик, обрў топиш, маънавий юзтубанликка маҳкумликни, пахта монокультурасининг зарарли оқибатларини жуда тўғри танқид қилиш билан бирга пахтани халқ душмани деб эълон қилиб, иккинчи нотўғри томонга оғиб кетдилар. Бу йилги умумхалқ меҳнати, ишни ташкил қилишда прогрессив усуллардан самарали фойдаланганлиги, коллектив пудрат, бригада пудрати билан бир қаторда оила пудратининг. ҳа, айниқса оила, ижара пудратининг кенг қўллanила бошлаганлиги пахтакорларимиз учун зафар маррасига тез суръатлар билан етиб келишга йўл очди.

Ер, сув, техника ўз эгасини топди. Уруғ ҳам, минерал ўғит ҳам ўз эгасини топди. Пахтакорларни — онгли, ишбилармон, мустақил пудратчи пахтакорларни энди ҳеч ким: «Ундай ишлама, бундай ишла!», «У уруғни экма, бу уруғни эк!» ёки «фалон вақтда эк, фалон вақтда суғор!» деб мажбур қилолмайди. Пудратчининг чўнтагидаги чек дафтарчаси: нақд пулни қачон ва нимага сарфлашни, бир сўмни қандай қилиб икки сўм қилишни у ўзи яхши билади.

Абдуқаҳҳор Ғаффоровга ким нотўғри буйруқ бериши ёки қайси корчалон унга ақл ўргатиши мумкин?

«Кўкорол» совхозидаги тўрт ака-укадан иборат оила пудратининг бошлиғи Абдуқаҳҳор аввало ўзи ҳам моҳир инженер, ҳам уста пахтакор. Москвада КПСС Марказий Комитетида оила пудрати бўйича ўтказилган кенгашда қатнашган, бу соҳада мамлакатда мавжуд энг яхши тажрибалардан хабардор. Унинг ҳисоб-китоби пухта. Чунончи унинг 20 гектар ердан олган ҳосили, соф фойдасини бошқалар икки баробар кўп ердан ҳам ололмаётганликларига Абдуқаҳҳор дил-дилидан ачинади. У давлатдан трактор сотиб олган: ҳам трактор, ҳам «зангори кема» вазифасини бажарувчи бу машина доим ишда, доим шай.

Агросаноат соҳасида хўжалик юритишнинг ягона йўли пудрат эканлигини биргина Ғаффоров эмас, минглаб, ўн минглаб моҳир деҳқонлар, айниқса ўтюрак ёшлар бу йил пахта далаларида исбот қилдилар.

«Малик» совхозининг бригадири Тўхтахон Қирғизбоева билан тез-тез учрашиб, суҳбатлашиб тураман. Пахтачиликдаги бой тажрибаси, маҳорати, техниканинг сир-асрорларини билиши, иш юритишдаги мустақиллиги жиҳатидан Қирғизбоевани устозлар қаторига бемалол қўшиш мумкин.

Тўхтахон пахтачиликда пудрат усулида ишлай бошлаган биринчи бригадирлардан. У ўғил-қиз, келин-куёвлар билан бирга муттасил йил сайин, ҳар қандай об-ҳаво шароитида ҳам юқори ҳосил етиштириб келади. Лекин Қирғизбоеванинг ўз ишидан ҳам, бошқаларнинг ишидан ҳам, айниқса селекционер олимлар, машинасозлар ишидан кўнгли тўлмайди. Унинг фикрича, пахта уруғчилиги соҳасида нуқсонлар беҳисоб. Гоҳо мақталган уруғларни экиб, кузда лаб тишлаб, кўз ёши тўкиб ўтирасиз. «Зангори кема»лар ҳам мукаммал эмас. Гарчанд Қирғизбоева бу машиналарнинг кўп хилларини ўз даласида синаб кўрган, ишлатган, ҳозирги вақтда бу тажрибаларни давом эттираётган бўлса ҳам ҳозирги терим машиналаридан хурсанд эмас. Негаки, уларни ҳарқанча созламанг, шпинделларини қайта-қайта ювманг, машина терими учун махсус тайёрланган далаларда ҳам «зангори кема»лар момиқни тўла «ҳўплаб» олмайди, бир қисмини тўкиб, нест-нобуд қилиб кетади.

Мен Қирғизбоеванинг фикрига қўшиламан. Биз қайта қуриш даврининг шарофати билан социалистик саноатнинг кўпгина соҳаларида, айниқса оғир машинасозликда, электрон-техника саноатида, халқ истеъмол молларини кўп ва соз ишлаб чиқаришга мўлжалланган соҳаларда АҚШ, Япония, ФРГ, Франция, Англия, Италия, Финляндия каби юқори даражада ривожланган мамлакатлар билан кооперация йўли билан ҳамкорликка киришяпмиз. Таклифим шуки, анча мукаммал пахта териш машиналарини ярата олган АҚШ корхоналари билан ҳамкорлик қилиш пайти аллақачон келди. «Шам пулидан қочиб, қоронғида ўтириш керак эмас», деган гап бор. Мен бу билан «зангори кема»ларимизни ерга урмоқчи эмасман. Бинобарин, ҳақиқатни рўй-рост айтадиган вақт аллақачон келган. Партиямиз қайта қуриш даврида донолик билан амалга ошираётган ошкоралик ва демократия сиёсати халқ бахт-саодати ва фаровонлигига қаратилганини доимо ёдда тутайлик.

Халқимизнинг пахтакорлик шарафи тикланган республикамизнинг қутлуғ номи дўстлар тилида яна мамнуният билан зикр этила бошланган шу кунларда: «Об-ҳаво яхши келди, акс ҳолда...» деган илмоқли бир гап қулоққа чалиняпти.

Ҳа, ҳаво яхши келди. Деҳқонлар қувониб: «Қуёш бизнинг буюртмамиз билан ишлаб берди», демоқдалар. Умид қиламизки, келгуси йил ҳам, ундан кейинги йиллар ҳам яхши келади. Кўнгилга, ниятга, орзуга ҳар нарса боғлиқ. Яқин ўтмишда ҳаво чарақлаб очилиб берган йилларда ҳам қоронғи ишлар кўп бўлди, омад юришмади. Тадбиркорлик омад келтиради. Агар ҳамма соҳада, айниқса пахтачиликда ақл-идрок, билимдонлик ва тадбиркорлик билан иш пухта ташкил қилинса, баракага яна барака қўшилиши муқаррар.

Мен Хоразм области Хонқа районидаги Охунбобоев номли колхознинг фахрий аъзосиман. Ҳар йил давлатга 8 минг тоннадан ортиқ «оқ олтин» етказиб бергувчи бу илғор хўжаликда иш оила пудрати асосида ташкил этилганига бир неча йил бўлди. Шу йиллар давомида об-ҳаво ҳар хил келди, лекин ҳосилнинг миқдорини камайтирмади, сифатини пасайтирмади. Бунга сабаб шуки, деҳқон — ернинг, сувнинг, техниканинг эгаси, ҳосил тақдири ўз қўлида. Қачон экишни, қачон чопиш ёки суғоришни, қачон ғўза баргини тўктиришни ёки «зангори кема» бошини пахтазорга буришни пудратчи ўзи яхши билади.

Ҳар йилгидек, бу йил ҳам Охунбобоев номли колхоз Хонқа райони, бутун Хоразм областида, республика пахтакорлари сафларининг олдида борди. Энг арзон, энг сифатли пахта етиштирилди, катта даромад олинди.

Андижонни дил-дилимдан севаман. Андижонга бормасам, у ердаги ёр-дўстларни кўрмасам, гўё асосини йўқотиб қўйган дарвешдай довдираб қоламан. Андижоннинг иши юришмаса менинг ҳам ишим юришмайди, бу чин гап.

Хуллас, бу йил Андижон пахтакорларининг иши юришмади. Андижонликлар билан бафуржа суҳбатлашдим: «Кампирравот сув омбори қурилди-ю, еримизни зах босди. Далага оқаётган сувнинг ҳарорати 9 даража, ғўза томирини чиритиб юборади. Устига устак, ғўза учун муҳим озуқа — лойқа омбор тагига чўкиб қоляпти...»

— Хоразмнинг тепасидаги Туямўйин сув омборининг ҳажми Кампирравот сув омборининг ҳажмидан 7-8 баравар каттароқ-ку? — деб сўрайман. Бинобарин, Хоразм Андижонга нисбатан шимолроқда жойлашган.

Бу саволга жавоб йўқ.

Чамамда, Андижонда икки муҳим масалада жиддий нуқсонга йўл қўйилди: биринчидан (бу энг муҳими): оила пудрати ҳали кенг кўламда ва самарали амалга оширилмади, иккинчидан — уруғчиликда тартиб йўқ: чигит нави ҳаддан зиёд кўпайиб кетган, тўғри районлаштирилмагани оқибатида ғўза агротехникасида ҳам, машина теримида ҳам қолоқлик катта. Хуллас, дала ишлари якунлангач ҳисоб-китобни йиғилиб қолган анчагина муаммолар муҳокамасидан бошлашга тўғри келади.

Пахтачиликда муаммолар кўп. Йил ўн икки ой тинмай ўйлашни, қунт билан ишлашни талаб қиладиган деҳқончиликнинг бу муҳим соҳасида бир неча миллион одам машғул. Пахтакорларга фан, техника мададкор, шаҳарликлар қишлоқликларга кўмакдош. Пахтазорларни йилдан-йилга мумкин қадар қисқартириб ва айни вақтда ҳосилдорлигини ошириб бориш, пахтанинг сифатини ошириш билан бирга унинг харид нархини ҳам кўтаришга эришиш, хом ашёнинг ҳозиргидек бир неча процентинигина эмас, балки кўпроқ салмоқлироқ қисмини республикада қолдириб, бунинг ҳисобига енгил, тўқимачилик ва маҳаллий саноатни анча кенгайтириш, кооперативчилик ҳаракатини равнақ топтириш — булар ҳамда шу каби яна ўнлаб бошқа масалалар ўртага қўйилиши, муҳокама қилиниши ва ижобий ҳал этилиши мумкин.

Аммо биз халқимиз юрагига, онгига ўрнашган асосий бир ҳақиқатни доимо ёдда тутишимиз, унга амал қилишимиз зарур. Бу ҳақиқат шундан иборатки, пахта — ўзбек, тожик, туркман, озарбайжон, қозоқ ва қирғиз халқларининг касб-кори, моддий бойлиги ва шон-шарафидир. Пахта — Ватан олдида, жами қон-қардош, халқлар олдида бизнинг интернационал бойлигимиздир.

Ошкоралик ва демократия қарор топаётган қайта қуриш жараёнида турғунлик даврининг барча иллатлари қаторида пахтачилик соҳасида йўл қўйилган жиддий хато ва нуқсонлар ҳам рўй-рост очиб ташланди. Чунончи бутифос таъқиқланди, болалар меҳнатидан фойдаланиш қораланди, халқ саломатлигини яхшилашга қаратилган улкан иш программаси ишлаб чиқилди. Орол масаласи юзасидан махсус қарор қабул қилинди ва бу соҳада кенг кўламли конкрет ишлар бошлаб юборилди. Диёримиз, жумладан Бўстонлиқ экология шароитини яхшилашга қаратилган қатор тадбирлар яхши самаралар бериши, шубҳасиздир.

Қайта қуриш программасини амалга ошириш учун бутун халқ оёққа қалққан бир пайтда оғзига кучи етмаган бир нечта «шоввоз»нинг турли уйдирмаларга, иғвою, фисқу фасодга асосланган айюҳанноси сокин шийпонда чивин ғингиллашидек, қулоққа ғалати эшитилди. Александр Минкиннинг «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг мухбири билан суҳбати ҳамда «Огонёк» журналининг 43-нчи сонида босилган «Пахта қули» сарлавҳали мақоласи қайта қуриш шарофати билан пахтачиликда катта ғалабага эришган ўзбек халқи шаънига ҳақорат бўлиб эшитилди. Журналист Ю. Кружилин «Кимнинг устидан куляпсиз» сарлавҳали мақоласида А. Минкиннинг туҳматини аниқ фактлар асосида фош қилди. «Иғвонинг қўли тўртта, оёғи саккизта», деганларидай пахтазорни четлаб ўтиб, тасодифий учраган теримчи ўспириннинг суратини олишга улгурган шошқалоқнинг иғвосини ғоявий мухолифларимиз илиб олиб, эфирда зикр эта бошладиларки, биз халқимиз бошига ёғдирилаётган бундай бўҳтонларга бефарқ қараб тура олмаймиз. Биз уларга фикримизни очиқ, баралла айтамиз:

халқимиз, жамиятимиз янги тараққиёт йўлидан собит қадам билан олға боряпти. Агар қўлингиздан келса ва сидқидилдан хоҳласангиз, майли, ёрдам қилинг, хоҳламасангиз, бир четга чиқиб, томоша қилиб тураверинг, бироқ бўҳтонларингиз, сафсаталарингиз билан йўлимизда тўғаноқ бўлманг. Биз қайта қуришнинг нурли йўлидан бир қадам ҳам орқага чекинмаймиз!

Ўн биринчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг тўққизинчи сессияси

«ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СУДИНИНГ ФАОЛИЯТИ ТЎҒРИСИДАГИ ҲИСОБОТ» ДОКЛАДИ ЮЗАСИДАН МУЗОКАРАЛАР

Депутат Т. А. ЕШИМБЕТОВА нутқи

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН АССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ РАИСИ

Биз демократиялаш ва ошкораликни кенгайтирмасдан, қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамламасдан, социал адолатга риоя қилмасдан туриб қайта қуришни янада олға силжитиб бўлмаслигига қаттиқ ишонамиз. Ўзбекистон Олий судининг ишига худди ана шу нуқтаи назардан қарамоғимиз керак. Бу — республикада одил судловнинг аҳволи тўғрисидаги амалий ҳисоботдир. Шу сабабли биз тўғридан-тўғри айтишимиз керакки, ўртоқ Йигиталиев докладида айтиб ўтилган катта-катта ишларга қарамай, Олий суд фаолиятида ҳали туб бурилиш юз бергани йўқ, бу нарса Қонун лойиҳалари тайёрлаш комиссиясининг қўшимча докладида ҳам мутлақо ҳаққоний таъкидлаб ўтилди.

Маълумки, Олий суднинг энг муҳим вазифаларидан бири Ўзбекистон ССРдаги барча судлар фаолиятини назорат қилиб туришдан, суд практикасини ўрганиш, умумлаштиришдан, судларнинг эътиборини қонунларни қўлланишнинг энг мураккаб ва актуал масалаларига қаратишдан иборат.

Бундай масалалар судлар ишида кўпдан-кўп учраб туради, бироқ улар юзасидан ўз вақтида тушунтириш бермаслик, айниқса, хатоларга йўл қўйиш одил судловга жиддий зарар келтиради.

Пахта билан боғлиқ ишларни олайлик. Шу кунгача республика судлари 800 дан ортиқ бундай ишларни кўриб чиқди. Бинобарин, Олий суд пленуми шу вақтга қадар мана шу ишлар юзасидан судлов практикасини муҳокама қилмаганлиги ва умумлаштирмаганлиги ҳайрон қолдиради.

Натижада кўпгина ҳукмлар Олий суд томонидан ўзгартирилмоқда, ўзгартирилганда ҳам кўпинча жазони юмшатиш томонига ўзгартирилмоқда, ҳолбуки биринчи инстанция судлари ҳукм чиқариш вақтида айни юмшатувчи ҳолатларнинг ҳаммасини ҳисобга оладилар. Чунончи, Қорақалпоғистон АССР Олий суди қараб чиққан пахта билан боғлиқ 21 ишнинг ўнтаси бўйича ҳукмлар ўзгартирилди, шу жумладан, 4 иш бўйича Қонунда кўзда тутилганидан кўра анча юмшоқроқ жазо белгилаш тўғрисидаги Қонуннинг қоидалари такрор қўлланди. Бунда республика Олий суди чиқарган ана шундай ажримларнинг сабаблари аниқ эмас. Масалан, 1986 йил июлида Қорақалпоғистон АССР Олий суди совхознинг собиқ директори Ю. Айтжоновни ва шу хўжаликнинг бир группа ходимларини турли муддатга озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилди, ноябрь ойида эса Ўзбекистон ССР Олий судининг жиноий ишлар бўйича коллегияси бу ҳукмни ўзгартирди. Талон-торож қилишларнинг бош ташкилотчиси хусусида чиқарилган ҳукм 12 йил озодликдан маҳрум қилишдан 10 йилгача камайтирилди, сўнгра эса шартли равишда ҳукм қилиш билан алмаштирилиб, уч йиллик синов муддати берилди. Мол-мулкни мусодара қилиш умуман чиқариб ташланди. Бу жиноятнинг иккинчи даражали иштирокчилари эса 6 йилдан 10 йилгача муддатга ҳукм қилиндилар.

Хўш, Ўзбекистон ССР Олий суди коллегияси бу ишни кўриб чиқиш вақтида нимага амал қилган? — деган қонуний савол туғилади. Қонун очиқдан-очиқ бузилганлиги сабабли Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми обрўни сақлаш учун ишни судда янгидан кўриб чиқишга юборди. Мана, уч йилдирки, бу иш ҳал қилинмаётир, унинг қатнашчилари эса бутун вақт давомида ҳибсда сақланмоқдалар. Қорақалпоғистон АССР Олий суди Қораўзак районидаги «Қуралпа» ва Калинин номли совхозларнинг мансабдор шахслари хусусидаги жиноий ишларни кўриб чиқди. Иккала ҳолатда ҳам пахтани қўшиб ёзиш орқали давлатга бир хил миқдорда моддий зарар етказилганлиги аниқланди. Бир совхоз директори 10 йилга, иккинчиси 7 йилга озодликдан маҳрум қилинди. Иккала ишни ҳам кассация тартибида Ўзбекистон ССР Олий суди кўриб чиқди. Натижалар ғалати бўлди. Биринчи директор хусусидаги ҳукм ўз кучида қолдирилди, иккинчисига уч йилга шартли равишда озодликдан маҳрум қилиб, мажбурий суратда меҳнатга жалб қилиш тарзида жазо белгиланди.

Нима сабабдан бу қадар катта фарқ борлиги ҳам тушунарли эмас.

Бундай фактлар одамларни ҳаққоний равишда ғазаблантирмоқда, уларнинг одил судловга бўлган ишончини йўққа чиқармоқда, шикоят ва аризалар ёғилиб келишига сабаб бўлмоқда.

Олий суд биринчи инстанция бўйича қараб чиққан жиноий ишлар сони камайиб бораётганлиги очиқдан-очиқ ҳайрон қолдирмоқда. Ҳолбуки ҳозирги вақтда қуйи судларда кўпдан бери ҳал қилинмай ётган ишлар жуда кўп.

Биргина Қорақалпоғистон Олий судида 1985-86 йилларда социалистик мулкни талон-торож қилиш ва порахўрлик бўйича 136 иш юргизишда бўлган. Биз Ўзбекистон Олий судидан ёрдам кутишга ҳақли эдик, аммо бундай ёрдам ололмадик.

Олий суднинг суд практикасини ўрганиш ва умумлаштириш соҳасидаги фаолиятини ҳам яхшилаш талаб қилинади. Кўпгина обзорлар, раҳбарлик тушунтиришлари қуйи судларга етиб келмаётир. Ўзбекистон ССР Олий судининг бюллетенини нашр этиш жуда зарур бўлиб қолди.

Судларнинг сайёр сессиялари ҳуқуқий тарбиянинг таъсирчан формаси бўлиб хизмат қилади. Бундай сессиялар камдан-кам ўтказилмоқда, телевидение орқали репортажлар ташкил этилгани йўқ, матбуотда ҳам камдан-кам материал босиб чиқарилмоқда. Халқ эса одил судловни амалга оширишда ошкораликни кутмоқда, айниқса, баъзи ишлар хусусида бўлмағур миш-мишлар кўпайиб кетмоқда.

Олий суд қуйи судларга яхши методик ёрдам кўрсатмаётир.

Ўртоқ Йигиталиев докладида Олий суд халқ маслаҳатчилари билан ишлаш масалалари мутлақо тилга олинмади. Афсуски, маслаҳатчиларнинг кўпчилиги судда ҳаддан ташқари пассив бўладилар. Судьялар ҳамма вақт ҳам уларнинг ўз фикрларини ҳимоя қилишларига имконият туғдириб бермайдилар.

Кўпгина депутатлар сайловчилар билан учрашувлар чоғида суд системамизнинг иши тўғрисида салбий фикрларга, қонунчиликни бузиш фактларига дуч келмоқдалар. Қонунга зид ўлароқ суд гражданнинг шарафи, қадр-қиммати, шахсий эркинлигини, унинг мулкини ҳимоя қилмайдиган ҳоллар оз эмас. Республика Олий суди, афсуски, Қонунни бузишларга ҳамма вақт ҳам оператив ва кескин муносабат билдирмайди.

Ҳозир хўжасизлик, ўғирлик, порахўрлик ва бошқа ғаразли жиноятларга қарши кураш масалалари, айниқса, кескин қилиб қўйилмоқда. Бу ишда ҳам республиканинг юқори суд органи бўлган Олий суднинг позицияси принципиал намоён бўлмоғи керак.

Олий Советнинг ушбу масалага доир қарори лойиҳасида, менимча, Олий суднинг фаолиятига тўғри баҳо берилган. Бироқ унинг ишидаги жиддий камчиликлар иш услубида туб ўзгаришлар қилишни, бу суднинг раҳбарлигини мустаҳкамлашни талаб қилади.

Олий суд жиноий ишлар судлов коллегияси составида 32 аъзо бор. Коллектив салмоқли, лекин ундан қандай фойдаланилмоқда? Бу ерда бамайлихотир яшаш вазияти вужудга келтирилган. Сўнгги уч ярим йил мобайнида судлов коллегияси биринчи инстанцияга тааллуқли борйўғи 19 та жиноий ишни, бундан ташқари, кассация ва назорат тартибида 3858 та ишни кўриб чиққан. Бунинг устига биринчи инстанцияга кирадиган 19 ишнинг 14 тасини кўриб чиқишда қонунда белгиланган муддатларга риоя қилинмаган.

Бундан бир ярим йил муқаддам бу ерда «Гўзал» трикотаж фабрикасидаги мансабдор шахсларни айблаш юзасидан иш кўриб чиқилган эди. Шу иш юзасидан суд тўрт ой маслаҳат хонасида бўлди. Ҳукм 500 саҳифада баён этилганини ҳисобга олганимизда ҳам, бу мамлакат суд практикасида илгари мисли кўрилмаган сансалорликдир.

Олий суднинг судлов коллегиялари қабул қилаётган қарорларнинг сифати йил сайин ёмонлашмоқда. Ушбу коллегиялар кўпинча хатоларга йўл қўймоқдалар ва қонунни бузмоқдалар, материалларни ўрганиш ва кўриб чиқишга эътиборсизлик билан қарамоқдалар.

Гарчи ҳисоботда Олий суд президиумининг иши ҳақида ҳеч нарса дейилмаган бўлса-да, бу ишда ҳамма нарса ҳам дуруст эмас.

Олий суд бир қанча ишлар бўйича қабул қилаётган қарорлар, жойлардан олинаётган фикр-мулоҳазаларга қараганда, область судларини таажжубга солмоқда ва барқарор суд практикасини таркиб топтиришга ёрдам бериш у ёқда турсин, ана шундай практикани таркиб топтиришга жиддий ҳалал бермоқда. Сўнгги икки ярим йил ичида область судлари олий суднинг 35 та эътирозини рад этди.

Олий суд аъзолари йиллаб сафарга чиқмайдилар, ўзлари мутасадди бўлган районларга бормайдилар, у ерда аҳвол қандайлигини билмайдилар, амалий ёрдам кўрсатмайдилар.

Ҳолбуки, ана шундай ёрдам жуда зарур, чунки кўпчилик судларда етарли тажрибага эга бўлмаган судьялар ишлашмоқда.

1986 йилнинг апрель ойида бўлган СССР Олий судининг пленумида мазкур суд раиси В. И. Теребилов 1985 йилда чиқарилган ғайриқонуний ҳукмлар сонининг энг кўплиги жиҳатидан республикамиз судларини мамлакатдаги ғоят ёмон ишлаётган судлар деб атади. Ўша вақтда ҳукмларни кассация тартибида ва назорат тартибида бекор қилиш ва ўзгартириш 7,4 процентни ташкил этган эди. Ўтган йили, яъни қайта қуриш шароитида эса, ҳукмларни бекор қилиш ва ўзгартириш 14,1 процентга етиб, икки баравар ёмонлашди. Бу йил ҳам аҳвол яхшилангани йўқ.

Судлар фаолиятида ишларни пайсалга солиш, ғайриқонуний қарорлар қабул қилиш кенг тарқалганлиги алоҳида ташвиш туғдирмоқда. Сўнгги уч ярим йил мобайнида 2,5 минг айбланувчига нисбатан ана шундай асосланмаган ажримлар чиқарилди. Бир қанча ҳолларда бунинг замирида шунчаки масъулиятсизлик эмас, балки айбдорларни улар лойиқ бўлган жазодан қутқаришга уриниш бор. Сўнгги бир ярим йил мобайнидагина прокурорларнинг эътирозлари билан жиноят, жумладан оғир жиноят содир этган 84 шахсга нисбатан чиқарилган оқловчи ҳукмлар бекор қилинди.

Республика судларида мисли кўрилмаган сансалорлик ҳукм сурмоқда. Халқ судларида ҳар 8-9 жиноий ишдан бири муддатларга риоя этилмай кўриб чиқилмоқда. Ҳукмлар йиллаб ижро этилмаяпти, ҳатто айбдорларни озодликдан маҳрум этиш тўғрисидаги ҳукмлар ҳам ижро этилмаяпти, жиноятчилар ва уларнинг қариндош-уруғлари раъйига қараб, жиноий йўл билан орттирилган, етказилган зиённи қоплаш мақсадида рўйхатга олинган автомобиллар, уй-жой пул, қимматбаҳо буюмлар қайтариб берилмоқда. Қонунларнинг бошқа тарзда бузилишига ҳам йўл қўйилмоқда.

Бундай аҳвол учун айбнинг анчагина қисмини Олий суднинг барча ходимлари ва биринчи навбатда, ўзлари суст талабчанлик ва масъулиятсизлик вазиятини вужудга келтирганликлари учун Олий суднинг раҳбарлари ўз зиммаларига олишлари керак деб ўйлайман.

Бугун айтилган ўртоқларча танқид Олий судга анча яхши ишлашга, партиянинг республикамиздаги одил судловни тубдан яхшилаш тўғрисидаги талабларини зарур даражада бажаришга ёрдам беради, деб ишонишни истар эдик.

Депутат Д. А. УСАТОВ нутқи

ЎЗБЕКИСТОН ССР ПРОКУРОРИ

Ўзбекистон ССР Олий судининг ҳисоботи республика ҳаётида оддий воқеа эмас.

Бу Ўзбекистон партия ва совет органлари қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш, ҳали яқингача ҳам қўполлик билан топталган социал адолат принципларини тиклаш, социалистик ҳуқуқий давлатнинг гуманистик концепциясига асос бўладиган пойдеворни яратиш юзасидан ўтказаётган катта ишнинг таркибий қисмидир.

Шу муносабат билан ҳисобот докладида бизнинг Олий суд органимиз ўз ишини қай тахлитда қайта қураётгани, қандай янгиликлар пайдо бўлгани мутлақо очиб берилмаганлиги кишини ҳайрон қолдиради.

Докладда Олий суд аъзолари, раислик қилувчилар, коллегиялар, президиум иши конкрет, энг асосийси, танқидий таҳлил қилинмади. Камчиликлар аниқ кўрсатилмади ва уларнинг сабаблари очиб берилмади. Ишни яхшилаш йўлларини қидириш ўрнига ўз айбини бошқаларга тўнкашга уриниш ҳоллари бўлди. Олий суд ишларнинг кўп қисмини ёпиқ мажлисда кўриб чиқиб, ошкоралик принципини қўпол равишда бузмоқда. Ишни эшитиш куни тўғрисида барвақт эълон бериш ва бу иш хусусида ким доклад қилишидан хабардор этиш практикасидан воз кечдилар. Шундай қилиб, гражданлар амалда суд составини рад этишдек қонунда белгиланган ҳуқуқдан маҳрум бўлмоқдалар. Ҳолбуки, ишнинг ана шундай формаси бошқа қардош республикалар Олий судлари фаолиятининг муқаррар шартидир.

Депутат Ф. ОМОНОВ нутқи

ШАҲРИСАБЗ РАЙОН ПАРТИЯ КОМИТЕТИНИНГ БИРИНЧИ СЕКРЕТАРИ

Сўнгги икки йил мобайнида фақат область органларигагина ҳуқуқ-тартибот органлари ишининг турли жиҳатлари юзасидан гражданлардан икки мингдан кўпроқ хат ва аризалар (жумладан, судлар фаолиятига тааллуқли хатлар булар орасида ярмидан кўпини ташкил этади) тушди. Меҳнаткашлар билан учрашувда фақат область органлари шаънига жуда кўп жиддий эътирозлар билдирилмоқда.

Кўпчилик судьяларимизнинг ҳуқуқий онги социалистик қонунчилик ва тартиб ниҳоятда қўпол бузилган шароитда, ўзбошимчалик ва гражданларнинг ҳуқуқлари бузилган шароитда шаклланган эди.

Кўпчилик судьяларнинг профессионал малакаси пастлигини ҳам таъкидлаш керак, бунинг оқибатида судлар жиноят-процессуал қонунчилик талабларини қўпол тарзда бузмоқдалар, баъзида ҳуқуқ бузилишининг тафсилотларини чуқур таҳлил қила олмаяптилар, буларга зарур ҳуқуқий баҳо бера олмаяптилар. Шу сабабли областимизда судланган ҳар уч кишидан бири хусусида чиқарилган ҳукмлар кассация тартибида бекор қилинмоқда.

Одил судлов сифатининг ниҳоятда пастлиги оқибатида судлов ишлари неча йиллар узил-кесил ҳал этилмай долзарблигини йўқотмоқда. Суд мажлисларига юзлаб одамлар самарасиз жалб этилмоқда, уларга маънавий-ҳуқуқий ва моддий зарар етказилмоқда. Бунинг оқибатида одамлардаги адолатга, социал жиҳатдан муҳофаза этилганликка бўлган ишончга путур етмоқда, суднинг ҳуқуқий тарбиялаш вазифаси йўққа чиқмоқда.

Бюрократик иш услуби судьяларнинг обрўсига жиддий зарар етказмоқда, уларнинг кўпчилиги ҳадиксираб, чиқарилган ҳукм юзасидан масъулиятдан қочишга уринмоқдалар, сансалорлик қилмоқдалар. Шунинг учун ҳам областда ғайриқонуний тарзда рад этиб ишни кўрмаслик, ишларни бир суддан иккинчи судга ошириш, уларни асоссиз тарзда қўшимча терговга қайтариш фактлари кенг тарқалган.

Бу борада республика Олий суди маҳаллий судларга «ибрат» бўляпти, чоғи. Унинг позицияси ҳали қайта қуриш сиёсатига жавоб бермаяпти, суд бюрократиясига қарши кенг курашни таъминламаяпти, қуйи судларда сансалорликни вужудга келтиришга ёрдамлашмоқда, баъзан эса ана шу қуйи судларни қонунни тўғри ва адолатли татбиқ этишдан чалғитмоқда.

Бир мисол айтмоқчиман. Қашқадарё область суди 26 киши бош қўшган жиноий ишни беш ой кўриб чиқди. Гувоҳ сифатида сўроқ қилиш учун 500 дан кўпроқ киши ишни ташлаб судга келди. Суд айбдор шахсларни аниқлади ва уларни жавобгарликка тортди. Олий суд ҳукмни бекор қилиб, айни вақтда ўз ажримида, гувоҳларнинг далолати суд протоколида қисқача баён этилган, деб кўрсатди. Аммо гувоҳларнинг далолатида қайси тафсилотлар аниқланмаганлиги хусусида ажримда айтилмаган. Бунинг оқибатида 1987 йилнинг 15 июнидан буён эшитилаётган иш ҳозирги кунгача ҳам узил-кесил ҳал этилмади. Суд олти ойдан бери маслаҳат хонасида ўтирибди ва иш нима билан тугаши ҳозирча номаълум.

Агар республика Олий суди область, шаҳар ва район судлари иши устидан таъсирчан назорат ўрнатганида, судлов ишларини кўриб чиқишдаги ана шундай сансалорликка кўп жиҳатдан чек қўйиш мумкин бўлур эди. Аслида Олий суд фақат назорат қилибгина қолмай, қуйи судлар ишини чуқур таҳлил этиши, уларга амалий ёрдам бериши керак. Аммо республика Олий судининг аъзолари областимизга онда-сонда келмоқдалар.

Бу йил одил судловни амалга оширишда социалистик қонунчиликни қўпол бузганлиги учун ҳар уч судьядан биттаси интизомий жавобгарликка тортилди. Интизомий жазолар бериш билан хатолар ва камчиликларни бартараф этиб бўлмайди чоғи, жазолаш билан судьяларнинг профессионал маҳоратини ошириб бўлмайди. Бу ўринда қунт билан тарбиявий иш олиб бориш, жиддий ўқув зарур. Бу ишда Юстиция министрлиги билан баҳамжиҳат бўлиб, аввало республика Олий суди жон куйдириши керак.

Бизни судлар қонун актлари ва адлияга оид адабиёт билан қандай таъминланганлиги қизиқтирди. Маълум бўлишича, республика Юстиция министрлиги область судининг бутун составига СССР Олий суди пленумлари қарорлари тўпламидан фақат тўрт нусха ажратибди, ҳолбуки ана шу тўплам, назаримизда ҳар бир ходим учун доимий қўлланма бўлиши керак.

Бу ишда прокуратура ва милиция тергов аппаратининг ролини таъкидлаб ўтиш керак. Дастлабки тергов сифати паст бўлганлиги учун шу йилнинг тўққиз ойи мобайнида 153 та иш қўшимча тергов қилиш учун қайтарилди. Бу область марказидаги суднинг йиллик ишига баробардир.

Суд фаолиятида кўпгина ҳал бўлмаган муаммолар тўпланиб қолди. Жумладан йирик районларда судьялар ва техник ходимлар сонини кўпайтириш йўли билан судлар ишини енгиллатиш вақти келди. Судьялар ҳар куни 2—3 судлов ишини кўриши ва уларни пухтароқ ўрганишга диққат-эътибор бера олмаётгани нормал ҳол эмас, судья амалда ўзининг профессионал маҳоратини оширишга вақти йўқлиги, аҳоли ўртасида ишлашга фурсати бўлмаётганлигини гапириб ўтирмайман, айрим районларда бир судьяга 150 мингдан кўпроқ киши тўғри келади.

Депутат М. НАВРЎЗОВА нутқи

ВОБКЕНТ РАЙОНИДАГИ КАЛИНИН НОМЛИ КОЛХОЗ ПРАВЛЕНИЕСИНИНГ РАИСИ

Мамлакатда амалга оширилаётган қайта қуриш жараёни, ошкоралик ҳуқуқ-тартибот органлари ишига ижобий таъсир кўрсатмоқда. Умумхалқ муҳокамасига қўйилган СССР Конституциясига қўшимчалар ва ўзгартишлар киритиш тўғрисидаги Қонун лойиҳасида мамлакатда одил судловни янада яхшилаш тўғрисида жуда муҳим қоидалар баён этилган. Мен ҳам депутат сифатида ушбу қарор лойиҳасида судларни халқ депутатлигига сайлаш мақсадга мувофиқ эмас, деб тўғри кўрсатилган, деб ҳисоблайман. Чунки улар бутунлай суд процессини амалга ошириш билан машғул бўлишлари ва бошқа жамоат ишларини бажаришга чалғимасликлари керак.

Жойлардаги сайлов чоғида халқ судьяларига ҳуқуқий пропагандани яхшилаш, юридик ўқувни ташкил этиш тўғрисида наказлар берилаётганлигини биз ҳаммамиз яхши биламиз. Аслида у уларнинг бевосита вазифасидир. Бундан ташқари, мен асосий Қонун лойиҳасининг 152-моддасига қуйидаги тузатиш киритишни тавсия этаман: район ва шаҳар судлари область Советининг сессиясида сайланади. XIX Бутуниттифоқ партия конференциясида шундай қилиш мақсадга мувофиқ эканлиги таъкидланган эди. Муддатларга келганда, мен халқ суди фаолиятининг беш йиллик муддати мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайман. Ана шундай шароитларда жойлардаги халқ судлари ўз фаолиятларини яна ҳам тўлароқ ва адолатли амалга оширишлари мумкин бўлур эди.

Областимизда 1985—88 йилларда пахта ишлари бўйича 600 киши жавобгарликка тортилган эди. Уларнинг кўпчилиги судланди. Ана шу суд процесслари тўғри ва адолатли бўлганлигини жамоатчиликка ким тушунтириб беради? Афсуски, матбуотда бу ҳақда материаллар жуда кам эълон қилинмоқда.

Турғунлик даврида Бухоро области порахўрлик, қўшиб ёзиш, суиистеъмол ва бошқа салбий ҳодисалар кўпроқ содир бўлган областлардан бири бўлди. Покланиш учун курашда суд органлари кўп иш қилдилар. Шу билан бир қаторда республика Олий суди областимиздаги судлар ишига етарлича эътибор бермаганлигини таъкидлаб ўтишни истардик. Олий суд органининг вакиллари баъзан Ягона сиёсий кунлар ўтказиш учун ёки айрим меҳмонларга ҳамроҳ бўлиб келишади, лекин амалий ёрдам бериш мақсадида келишаётгани йўқ.

Областда асосланган ҳукмлар чиқарилган ишлар бўйича республика Олий суди ғайриқонуний қарорлар қабул қилгани ҳақида фактлар ягона эмас экан, Олий суднинг қандай ёрдами ҳақида гап бўлиши мумкин. Масалан, область судининг Ғиждувон районидаги Айний номли колхоз ходимлари ва Вобкент район матлубот жамияти ходимлари ишлари устидан чиқарган иккала ҳукмини Олий суднинг судлов коллегияси бекор қилди. Аммо бу ҳукмлар очиқдан-очиқ ғайриқонуний тарзда, етарлича асосланмасдан бекор қилинди.

Республика Олий суди ва унинг раҳбарларидан областдаги ишларга сира бундай аралашиш талаб қилинаётгани йўқ. Масалан, халқ судлари биноларининг жиҳозланишини олайлик. Шуни рўйрост тан олиш керакки, кўпчилик районларда халқ судлари яроқсиз биноларда ишламоқдалар, ҳатто стуллар, ўзбек тилида ёзадиган машинкалар етишмаяпти. Яна танг қоладиган ери шундаки, халқ судларининг ходимлари олий маълумотли кишилар бўлсаларда, суднинг айрим қарорлари ва ажримларини ўқиганингда ёқа ушлаб қоласан. Уларда ўзбек адабий тилининг оддий талабларига, грамматика қоидаларига, мантиқ қонунларига риоя этилмайди. Наҳотки, суднинг ана шу қарорларини Олий суд текширмаётган, таҳлил қилмаётган бўлса?

Ўзбекистон ССР Олий суди ва унинг жойлардаги органлари фақат жиноятчиликка қарши фаол курашибгина қолмай, жиноятларнинг олдини олиш юзасидан ҳам ўз ишларини кучайтирадилар, деб ишонгимиз келади.

Депутат А. А. ЙЎЛДОШЕВ нутқи

САМАРҚАНД ОБЛАСТЬ ИЖРОИЯ КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ

Бугун биз республика Олий суди фаолиятига ҳуқуқий давлат, авж олиб бораётган ҳуқуқий ислоҳот позициясидан туриб принципиал баҳо беришимиз керак. Ана шу ғоят муҳим масала кўриб чиқилаётганида ҳам ошкоралик ва демократия вазияти ҳукм суриши лозим. Докладдан, депутатларнинг нутқларидан кўриниб турибдики, Ўзбекистон суд органлари ишида муайян силжишлар рўй бериб, хатолар ва бузилишлар анча камайди.

Аммо фикрларимни очиқ айтмоқчиман. Бу ерда докладчи ўртоқ Йигиталиев айтганидек, муҳим ишлар қилинаётганига қарамасдан, муҳофаза қилиш фаолиятини, шу жумладан, судларни қайта қуриш жараёни сусткашлик билан бораётир. Ҳамон кўпгина суд органларимизда одамларга расмиятчилик ва лоқайдлик билан муносабатда бўлинаётир, инсон тақдирини ҳал этишга бюрократларча ёндашилаётир. Бу областимиз судлари мисолида ҳам кўриниб турибди. У ерда ишларни юзаки ва расмиятчилик билан кўриб чиқиш, ноҳақ қамаш, жазо чораларини тўғри белгиламаслик фактларига ҳамон йўл қўйиб келинмоқда. 1987 йилда область суди чиқарган ҳукмларнинг 46 проценти асосланмаган ҳукм сифатида бекор қилинди, кўпгина ишлар бўйича асоссиз сансалорликка йўл қўйилаётир.

Мен хизмат ва депутатлик вазифаларимни бажариш жараёнида гражданларнинг суд қарорларининг ноҳақлиги хусусида асосли шикоятларига тез-тез дуч келиб турибман. Бу эса ташвиш туғдираётир. Область Совети сессияларидан бирида область иши батафсил муҳокама қилинди, яқинда унинг состави янгиланди. Бу билан чекланмоқчи эмасмиз. Маҳаллий судлар фаолиятидаги камчиликларга кўп жиҳатдан Олий суд уларнинг ишини бўш назорат қилаётганлиги, уларга кам ёрдам кўрсатилаётганлиги сабаб бўлмоқда. Биз республика Олий суди область судлари билан таъсирчан амалий алоқа боғлашини, методик жиҳатдан ҳамкорлик қилишини, профессионал тайёргарликни кучайтириш юзасидан тадбирлар кўришини истар эдик.

Ҳаёт суд органлари ишига Олий суд ходимлари жиддийроқ эътибор беришларини талаб қилаётир. Масалан, «Пахтага оид ишлар»ни олиб кўрайлик. Область судида бу ишларни кўриб чиқиш вақтида кўпгина соф профессионал масалалар вужудга келди, лекин Олий суд томонидан ёрдам кўрсатилмади. Бу эса мазкур ишлар сифатига салбий таъсир кўрсатди.

Олий суд мураккаб ва сансалорликка солинаётган ишларни ўзи кўриб чиқиш учун қабул қилиши керак, деган Қонун талабини ҳамиша ҳам бажармаётир. Д. Ҳ. Очиловни қотилликда айблашга оид жиноий иш бунга мисол бўла олади, бу иш 2 йил давомида бир неча бор терговга қайтарилди. Иш юзасидан судларнинг бешта қарорини, шу жумладан, область суди қарорларини бекор қилиш ҳақида Олий суднинг иккита қарори чиқарилди, лекин мазкур ишни узил-кесил ҳал этиш юзасидан чора кўрилмади.

Олий суднинг протестлари ҳамиша ҳам асосли бўлмайди, баъзан ишлар бўйича протест киритилади ва «зарурати қолмади», деган бир қолипдаги таъриф билан қайтарилади. Т. Умаров, Ш. Жуманазаров ва 1984 йилдаёқ оғир жиноятлари учун озодликдан маҳрум қилинган бошқа шахсларнинг жиноий иши бўйича аҳвол шундай бўлди.

Кўпинча область суди рад этган протестлар Олий суд томонидан қондирилади. Биз бу қарорларнинг тўғрилигига баҳо бериш ваколатига эга эмасмиз, лекин шундай савол ўринлидир: ана шу суд инстанциялари ўртасида нима учун бу қадар кўп келишмовчиликлар бўлмоқда. Бунга область суди аъзолари профессионал савиясининг етарли эмаслиги сабаб бўлаётирми ёки Олий суд: «Кимда ҳуқуқ кўпроқ бўлса ўша ҳақ» деган принцип асосида иш олиб бораётирми?

Бугунги кунда суд органлари ишининг обрўси ва сифатига, аввало, уларнинг сезгирлиги, қарорларнинг қонуний ва асосли бўлиши билан баҳо берилади. Аммо судларимизда худди ана шу фазилатлар етишмаяпти. Бизнинг фикримизча, республика Олий суди ва унинг раиси эски инструкциялар билан ҳаётдан ажралиб қолмаслиги, суд органлари ишига дадиллик билан янгилик киритиши зарур.

Олий суд меҳнаткашларнинг ҳуқуқий билимлари даражасини ошириш сингари проблема устида ҳам жиддий ўйласа бўларди. Бусиз ҳуқуқий давлатни тасаввур қилиб бўлмайди. Суд органларининг ходимлари бошқаларга таълим берибгина қолмай, ўзлари ҳам демократия ва ошкораликни, одамларга, уларнинг ҳуқуқларига эътибор билан муносабатда бўлишни ўрганишлари керак. Аммо Олий судимизнинг аъзолари кабинетларда ўтиришни афзал кўрмоқдалар.

Самарқанд областининг меҳнаткашлари уларни ўз коллективларида ҳеч учратмайдилар. Наҳотки, республика Олий суд органи вакилларининг одамларга айтадиган гаплари бўлмаса! Бу истакни ҳисобга оладилар, деб ишонгимиз келади.

Областимизнинг кўпгина судлари ноқулай биноларда жойлашган, уларнинг ишни тинглаш учун, судланувчиларни жойлаштириш учун заллари йўқ. Маҳаллий Советларнинг судларга нормал шароит яратишга интилишлари ҳамиша ҳам тегишли фондлар ва лимитлар билан мустаҳкамланмаётир. Биз республика Министрлар Совети ва Госпланидан ана шу проблемани ҳал этишни сўраймиз. Судга ҳурматни ҳар томонлама ошириш, унинг ходимлари хавфсизлигини, суднинг мустақиллигини ва фақат Қонунга бўйсунишини таъминлаш пайти келди. Мен суд ишига аралашганлик учун, судьяларга ҳурматсизлик билан муносабатда бўлганлик учун жавобгарликни кўзда тутувчи махсус Қонун қабул қилиш тўғрисидаги таклифни қўллаб-қувватлайман.

Бизнинг фикримизча, СССР Конституциясига киритиладиган ўзгартишлар ва қўшимчаларда халқ судьяларининг ваколати ўн йил муддатга тайинланиши тўғри. Шу билан бирга уларнинг сайланиши принципи хусусида пухтароқ ўйлаб, уларнинг мустақиллигини таъминлаш керак.

Депутат Б. Ғ. ОЛИМЖОНОВ нутқи

ЎЗБЕКИСТОН ССР ЮСТИЦИЯ МИНИСТРИ

Олий суднинг аввалги ҳисоботидан кейин уч йилу саккиз ой вақт ўтди. Одил судлов даражасини ошириш ва судья кадрларнинг масъулиятини кучайтириш борасида муайян ишлар бажарилди. Аммо республика судларининг ишида Қонун талабларига риоя этиш масаласи катта ташвиш уйғотмоқда. Бу йил бир қанча жиноий тажовузларга ва маъмурий ҳуқуқбузарликка қарши курашда вужудга келаётган оператив вазият ташвишлантирмоқда.

1987 йилнинг ноябрида Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми қабул қилган ҳужжатда министрлигимизнинг ҳам, Олий суднинг ҳам фаолияти қаттиқ, аммо ҳаққоний танқид қилинди. Мазкур ҳужжатда кадрлар сиёсатидаги хатолар таҳлил этилиб, Олий судда республикадаги барча судлар ишининг аҳволи учун масъулиятни ҳис этиш муҳити вужудга келтирилмаганлиги тўғрисида тўғри уқтириб ўтилди. Олий суднинг фаолияти асосан кассация ва назорат тартибидаги ишларни кўриб чиқишдан иборат бўлиб қолмоқда. Олий суд область судлари билан халқ судларининг иш сифати учун жон куйдирмаётганлиги, ана шу судлардан ажралиб қолганлиги равшан. Судьяларнинг малакасини оширишда Олий суд бераётган ёрдам етарлича юқори даражада эмас, баъзида самарасиздир. Биз Олий суднинг фаолиятида конкрет ёрдам бериш учун жойларга бориш, хатоларни таҳлил этишдан амалда фойдаланиш каби чора-тадбирларни кўрмаяпмиз. Олий суд жорий этаётган семинарлар, жойларга юборилаётган тавсияномалар чуқур эмас ва судларнинг ишини қайта қуришга кўмаклашмаяпти. Юстиция министрлиги билан Олий суд ўртасидаги амалий алоқанинг йўқлиги жиддий камчиликдир. Афсуски, Олий суд министрлик томонидан кўрсатилган ташаббусга ҳамиша ҳам эътибор бермай, лоқайдлик қилмоқда ва ҳатто ҳамкорлик қилишни истамаслигини намоён этмоқда.

Министрлик коллегияси республика Олий суди органининг иш сифатига ўзининг ғоят муҳим муаммоси сифатида қарамоқда, ана шу муаммони ҳал этишдан биз ниҳоятда манфаатдормиз, чунки суд бўғинларидаги камчиликларни бартараф этиш Олий суд ишини яхшилаш билан бевосита боғлиқ эканига ишончимиз комил. Ҳозирча эса республика судларида ишлар ҳамон юқори сифатда кўриб чиқилмаяпти, кўплаб ҳукмлар ҳамда суд қарорлари бекор қилинмоқда ва ўзгартирилмоқда, ишларни кўриб чиқиш муддатлари қўпол суратда бузилмоқда, гражданларни Қонунга хилоф равишда ҳукм қилиш фактлари тугатилмаётганлиги ташвишлантирмоқда, суд профилактикаси суст.

Ана шу муаммоларни ҳеч кечиктирмай ҳал қилиш Олий суднинг ҳам, Юстиция министрлигининг ҳам баб-баравар вазифасидир. Олий суд аъзоларидан талайгина қисмининг назарий ва амалий тайёргарлиги ҳали кўп жиҳатдан пастлиги Олий суд етарлича таъсир ўтказмаётганлигининг асосий сабабларидан биридир.

Олий суднинг жиноий ишлар бўйича суд коллегияси ишларни кассация ва назорат тартибида кўриб чиқиш чоғида кўпгина хато қарорларга йўл қўймоқда. 1985-1988 йилларда 633 шахсга оид кассация ажримлари бекор қилинди ва ўзгартирилди. Биз депутатлардан мана шу юксак судьялик лавозимига таклиф этиладиган номзодларни ўрганишга бундан буён зўр эътибор ва вазминлик билан ёндашувларини илтимос қилардик. Олий суд раҳбарияти, президиуми ва пленуми эса судьяларнинг касб маҳоратини ошириш устида ишлашлари, жиноий ишлар ва гражданлик ишлари юзасидан суд практикасининг қарор топишига оператив равишда эътибор беришлари зарур.

Судларга кўп миқдорда «пахтага доир» ишлар келиб тушган 1985 йилдан бошлаб Олий суд бундай ишларни биринчи босқичда кўриб чиқишда ҳам, уларни ишлари ошиб-тошиб ётган судлардан, масалан Қашқадарё, Бухоро область судларидан бошқа судларга топширишда ҳам ўз ташаббусига кўра ниҳоятда зарур ёрдамни кўрсатмади. Ўша даврда республика Юстиция министрлиги билан Ўзбекистон ССР прокуратурасида эса мазкур категориядаги ишларни кўриб чиқишда кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирларни таъминловчи махсус штаблар зўр ғайрат билан ишлаб турган эди.

Ҳозирги вақтда «пахта» ишлари асосан тугалланган, ишлари асосан тугалланган. Аммо бундай ишларни кўриб чиқиш практикаси эса чуқур умумлаштирилмаган масалани Олий суд пленумида аллақачон кўриб чиқиб, судларга асосли тавсияномалар бериш керак эди. Бунинг республика судлари учун қандай аҳамиятга эга эканлигини исботлаб ўтиришга ҳожат бўлмаса керак. Область судлари ва тегишли судларнинг кўпгина ҳукмлари (1987 йилнинг ўзидагина тахминан 400 нафар маҳкумга нисбатан) ўзгартирилиб юмшатилди-ку ахир. Ўзбекистон ССР Олий суди принципиаллик кўрсатиб, ўзига тегишли ролни ўйнаган тақдирда қанчадан-қанча иш вақти тежалган бўлур эди

Олий суднинг хатолар сонини бирмунча камайтириши мумкин бўлган айрим изоҳлари кечикиб берилмоқда. Жиноий ишларнинг долзарб категориялари, яъни талон-торож қилиш, порахўрлик, хизмат мавқеини суиистеъмол қилиш, безорилик, қасддан одам ўлдириш, номусга тегиш каби категориялар юзасидан суд практикаси ҳам умумлаштирилмади, ваҳолонки шундай жиноий ишларни кўриб чиқиш чоғида судлар тез-тез хатоларга йўл қўймоқдалар. Биз бундай сусткашликни порахўрлик ва талон-торожларга қарши курашнинг энг кескин даврларидан биридаги жиддий нуқсон деб баҳолаймиз. Олий суд томонидан қилинаётган назорат даражаси ва сифати сиёсий системани қайта қуришнинг ва суд ситемасини ислоҳ қилишнинг ҳозирги талабларига мувофиқ эмас. Олий суднинг ўзида ишларни кўриб чиқиш чоғида сансалорлик фактлари мавжуд. бу ишларни қуйи судларга қайтариш тартиби бузилмоқда.

(Давоми 3-бетда).

Ўн биринчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг тўққизинчи сессияси

«ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СУДИНИНГ ФАОЛИЯТИ ТЎҒРИСИДАГИ ҲИСОБОТ» ДОКЛАДИ ЮЗАСИДАН МУЗОКАРАЛАР

(Давоми. Боши 2-бетда).

Олий суд кўпинча қуйи судларга ишларни моҳият эътибори билан ҳал қилишда нотўғри йўл-йўриқ бермоқда. Область судларининг раҳбарлари Олий суднинг судлов коллегиялари ишларни ўрганишга кўпроқ эътибор бериб ёндашишларини, бу ишларни зарурατсиз ва қонунга хилоф равишда қайтармасликларини сўрайдилар. Улар эътиборни шунга қаратадиларки, коллегиялар президиумнинг ажримлари ва қарорлари нусхаларини мунтазам юбориб турмайдилар, шикоятларни ҳал этиш учун нореал муддатларни белгилайдилар. Ҳукмларни бекор қилиш ҳамда ишларни қайтадан кўриб чиқиш учун юбориш чоғида ноаниқ ва бир-бирига зид ажримларни қабул қиладиларки, бунга, айниқса, тоқат қилиб бўлмайди.

Коллегияларнинг бир составі қуйи суднинг ажримини бекор қилган, айни бир хил иш юзасидан далилларнинг асосли эканига қўшилган ёки, масалан, коллегиянинг бир состави иш юзасидан чиқарилган ҳукмни енгил жазо берилган деб бекор қилган, иккинчи марта кўриб чиқиш чоғида эса Олий суд жазо чорасини пасайтирган мисоллар оз эмас. Масалан, Андижон область судининг Н. Каримовга нисбатан чиқарган ҳукми шундай қисматга учради. 6 йил муддат билан озодликдан маҳрум қилиш тўғрисидаги ҳукмни «юмшоқ» деб бекор қилган Олий суд орадан икки ой ўтгач ўша Н. Каримовнинг жазо муддатини 5 йил қилиб белгилади.

Республикадаги барча судларнинг, жумладан, Олий суднинг иш сифати кўп жиҳатдан дастлабки тергов сифатига боғлиқ. Ҳар йили судлар кўпгина жиноий ишларни қўшимча тергов қилиш учун қайтарадилар. Аммо ишларни қўшимча терговга асоссиз қайтариш фактлари ҳам оз эмас. Шу муносабат билан судларга нисбатан талабчанликни кучайтириш, судлар йўл қўяётган бир хилдаги хатоларнинг сабабларини очиб ташлаш зарур. Ярокссиз иш услубига чек қўйиш чоралари кўрилмаяпти.

Энг юқори босқичдаги суд сифатида Олий суд судларнинг фаолияти устидан назоратни амалга ошириш борасидаги ўзининг асосий вазифасини таъминламади.

Ниҳоят, сира ҳам сусткашлик қилиб бўлмайдиган муаммо тўғрисида. Бошқа иттифоқдош республикалар суд ҳужжатларининг намуналарини тайёрлаб нашр этишди. Олий судимиз юстиция министрлигининг кўмагида шундай ҳужжатларни ўзбек ва рус тилларида нашр этиш ташаббусини ўз зиммасига олса бўлмайдими? Бу нарса процессуал ҳужжатлар нотўғри расмийлаштирилиши сабабли суд қарорларининг бекор қилинишига кўп жиҳатдан йўл қўймаслик имконини берган бўлур эди. Республика Олий суди 1987 йилда Ўзбекистон ССР Олий суди пленуми қарорлари тўпламини фақат рус тилида тайёрлаб, нашр этганини тўғри иш қилди деб бўлмаса керак. Республикада ўзбек, рус ва қорақалпоқ тилларида махсус юридик журнал нашр этиш зарурати ҳам ниҳоятда етилди. Бу иш республика аҳолиси ўртасида юридик билимларни пропаганда қилишга ҳам кўмаклашган бўлур эди.

Ўзбекистон ССР Олий судига ўзининг иш услуби ва методларини тубдан ўзгартириш, ўз аппарати учун муносиб, билимдон, юксак ахлоқий ва ишчан кадрларни танлаш билан жуда яқиндан шуғулланиш пайти келди.

Депутат Н. Ё. ҒОЙИБОВ нутқи

ЎЗБЕКИСТОН ССР ТЕЛЕВИДЕНИЕ ВА РАДИОЭШИТТИРИШ ДАВЛАТ КОМИТЕТИ РАИСИ

Республика Олий судининг фаолияти тўғрисидаги ҳисобот ва қўшимча докладда Ўзбекистон ССР Олий суди ишида ҳисобот даврида рўй берган ижобий силжишлар кўрсатиб ўтилди.

Бироқ республика Олий судининг ва унга бўйсунувчи судларнинг фаолияти қайта қуриш ва барпо этилаётган ҳуқуқий давлат нуқтаи назаридан баҳоланадиган бўлса, судларнинг иши ҳали шу куннинг талабларига асло мос келмайди.

Одил судловнинг тарозиси ҳали ҳамма жойда ҳам аниқ ишлайдиган қилиб созланган эмас, халқ судларининг, шаҳар ва ҳатто область судларининг ҳам айрим қарорлари ҳуқуқий нормаларга зид бўлиб тушмоқда. Бу эса меҳнаткашларни ҳақли равишда ғазаблантирмоқда. Ўзбекистон телевидениеси ва радиосига, газеталар ва журналларнинг редакцияларига тушаётган хатлар ва шикоятлар шундан далолат беради. Одамлар судларнинг жиноий ишлар юзасидан чиқарган қарорлари холисона эмаслигидан, алимент тайинлаш ва тўлашдаги, оилавий-турмуш муаммоларини, уй-жой, меҳнат муаммолари, турли-туман ҳужжатларни қайта тиклаш, пенсиялар тайинлаш ва тўлаш, прописка, медицина хизмати кўрсатиш, танқид учун таъқиб қилиш ҳоллари ва шу каби масалалардаги сансалорликдан норозилик билдирмоқдалар.

Ҳуқуқни муҳофаза қилиш, шу жумладан суд органлари тўғрисидаги шикоятлар камайиш ўрнига, аксинча кўпайиб бормоқда. Масалан, суд органларининг иши хусусида республика телевидениеси 1987 йилда 936 та, 1988 йилнинг 10 ойи мобайнида эса 987 та шикоят олди. Қашқадарё, Андижон, Самарқанд, Фарғона областларидан судлов масалаларига оид шикоятлар айниқса кўп, бунинг устига бундай шикоятлар тобора ортиб боряпти. Наманган областидан тушган мана шундай шикоятлар миқдори бир ярим баравар кўпайди. 1987 йилда район судларининг қарорлари тўғрисида 678 граждан, шу йилнинг 10 ойи мобайнида эса 644 граждан норозилик билдирган. Шаҳар судларининг қарорларидан норози бўлганлар сони эса, 1987 йилдаги 61 кишидан шу йилнинг 10 ойи ичида 82 кишига етди. Республика Олий судининг қарорларига бултур 42 киши норозилик билдирган бўлса, шу йилнинг 10 ойи ичида эса 62 киши норозилик билдирди. Судларнинг жиноий ишлар қарорлари ва алимент тайинлаш ҳамда тўлаш хусусида айниқса кўп шикоят тушмоқда.

Бизнинг таҳлилимиз шуни кўрсатдики, бу хат ва шикоятлар бахтли тасодиф рўй беради, деган умиддагина ёзилган эмас, балки судлов мантиқи ҳақиқатан ҳам бузилганлиги, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ходимлар ўзининг муқаддас бурчига юзаки қараганлиги оқибатида келиб чиққан. Текшириш натижалари шу фикрни тасдиқлайди. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари расмий жавобларида шикоят муаллифларининг 20 проценти ҳақ эканини тан олдилар. Бу — судларнинг ишидаги «брак»нинг жуда катта процентидир. Бу республика Олий суди ҳали ўзининг назорат қилувчилик вазифасини етарли бажармаётганидан. Ўзига бўйсунувчи суд органларига яхши ёрдам кўрсатмаётганидан дарак беради.

Республикамизда ҳуқуқий маърифатнинг аҳволи ҳам ташвишлидир. Бу ишни аҳолининг истисносиз барча қатламларини, шу жумладан, баъзи суд ходимлари ва халқ маслаҳатчилари орасида кучайтириш керак. Бу жуда муҳим иш учун олий суд ходимларигина эмас, оммавий ахборот воситаларининг ходимлари ҳам масъулдирлар. Оммавий ахборот воситаларидан энг таъсирчани бўлмиш телевидение ҳақида гапирадиган бўлсак, бу соҳада у аниқ мақсадни кўзловчи тузукроқ мунтазам иш қилмаётир. «Инсон ва қонун» кўрсатуви ҳали ҳам ҳуқуқий тарғибни суст олиб бормоқда. «Инсон ва қонун» мавзуида радио орқали берилаётган эшиттиришнинг мазмуни ҳам кўнгилдагидек эмас. Биз балоғатга етмаганларнинг ҳуқуқий онгини шакллантириш ишини ҳам дуруст олиб бормаяпмиз, улар қилаётган жиноятлар эса ортиб бормоқда.

Ҳозир телевидение ва радиода ҳуқуқий билимларни тарғиб қиладиган кўрсатув ва эшиттиришларни тайёрлаш билан шуғулланувчи махсус ижодий группалар тузилмоқда. Бу соҳада биз Олий суднинг ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органларнинг, республика илмий ва ўқув муассасаларининг малакали ёрдамига муҳтож эканлигимиз ўз-ўзидан равшан. Аҳолининг ҳуқуқий билимларини ошириш учун керакли яна бир масала бор. Бу масала — ҳуқуқ масалаларига доир адабиётлар нашр этишдир. Ҳозир бу адабиётлар асосан расмий қонун актларидан иборат. Бу ҳужжатлар ҳам зарур, албатта. Аммо, ҳуқуққа оид адабиётни ўзбек ва рус тилларидагина эмас, тожик, татар тилларида ва бошқа тилларда ҳам кўпроқ чиқариш керак. Бу адабиёт оммага ҳуқуқий билим асосларини ўргатиши, қонунларни содда тилда шарҳлаб бериши, меҳнаткашларнинг ҳуқуқлари ва вазифаларини тушунтириши керак. «Ўзбекистон» ва «Ёш гвардия» нашриётларида мана шундай адабиётни чиқарадиган махсус редакциялар тузиш масаласини республика Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари давлат комитетида ва комсомол Марказий Комитетида кўриб чиқишни таклиф қиламан.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СУДИНИНГ ФАОЛИЯТИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий суди раиси ўртоқ С. Йигиталиевнинг Ўзбекистон ССР Олий судининг фаолияти тўғрисидаги ҳисоботини тинглаб ва муҳокама қилиб, Ўзбекистон ССР Олий Совети шуни қайд этадики, республиканинг Олий суд органи КПСС XXVII съезди, XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси қарорларига амал қилиб, одил судловни амалга ошириш ҳамда область ва халқ судлари фаолияти устидан суд назоратини таъминлаш, социалистик қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш, гражданларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишни кучайтириш соҳасида муайян ишларни олиб бормоқда.

Юз берган салбий ҳодисаларни бартараф этиш юзасидан республикада амалга оширилаётган чора-тадбирларга мувофиқ асосий эътибор мансаб ва хўжалик жиноятларига, порахўрликка, меҳнатсиз даромадлар олишга, рецидив жиноятчиликка қарши курашни кучайтириш масалаларига қаратилмоқда. Олий суднинг кассация ва назорат қилиш фаолияти сезиларли даражада кучайтирилди, аввалги йилларда судлар йўл қўйган кўпгина хатолар очиб ташланди, жиноий ишларнинг муҳим категориялари бўйича, шунингдек жиноий процесснинг баъзи масалалари бўйича йўл-йўриқ кўрсатувчи тушунтиришлар ишлаб чиқилди ва жойларга жўнатилди. Кенгайиб бораётган инсонпарварлик, демократия ва ошкоралик шароитида судлар томонидан жиноий жазо чораларини белгилаш практикасида ижобий йўналишларни ишлаб чиқиш юзасидан аниқ мақсадга қаратилган чора-тадбирлар кўрилди. Натижада озодликдан маҳрум қилишга ҳукм этилган шахслар сони 1985 йилдаги 44,3 процентдан 1988 йилда 30,8 процентга пасайди. Қисқа муддатга озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазо турлари кўпроқ қўллана бошлади.

Шу билан бирга Ўзбекистон ССР Олий Совети Ўзбекистон ССР Олий судининг республикада олий суд назоратини амалга ошириш ва одил судловни таъминлаш соҳасидаги фаолияти ҳали самарали бўлгани йўқ ва юз бераётган революцион ўзгартишларга етарли жавоб бермайди, деб ҳисоблайди. Олий суд, қуйи судлар ишида ҳали ҳам бюрократизм, ишга юзаки муносабатда бўлиш, қонунларни нотўғри қўллаш ҳолларига йўл қўйилмоқда. Гражданларни асоссиз ҳукм қилиш, суд инстанцияларида ишларни қараб чиқишни чўзиб юбориш ҳоллари камаймаётир. Айрим жиноий ишлар кўпинча қайта-қайта бир суднинг судловидан олиниб, бошқа судларга топширилмоқда, бу эса ҳаққоний эътирозларга сабаб бўлмоқда. Олий суднинг жиноий иш- [illegible] ишларни кассация ва назорат тартибида қараб чиқиш вақтида қабул қилаётган хато қарорларнинг кўплиги ҳам судларнинг амалдаги қонунларни бир хил қўлланишларига ёрдам бермаётир. Кассация шикоятлари ва протестлар бўйича ишларни қараб чиқиш вақтида йўл қўйилаётган хатолар сони ҳисобот даврида деярли 4 баравар кўпайди. Бу ҳол қуйи судларни чалғитмоқда, ишларни моҳиятига кўра тўғри ҳал қилишни анча чўзиб юбормоқда.

Область, Тошкент шаҳар судлари йўл қўяётган кўпгина қонунни бузиш ҳоллари олий суд томонидан кассация тартибида эмас, балки суд назорати тартибида бартараф этилмоқдаки, бунда йўл қўйилган хатоларнинг ҳуқуқий оқибатлари анча чуқурлашади. Олий суд раҳбарлари биринчи инстанция бўйича жиноий ва гражданлик ишларини олий суд органида қараб чиқишнинг муҳимлигига етарли баҳо бермаётирлар, бундай ишлар сони ҳисобот даврида икки баравар камайиб кетган. Олий суд судловига қуйи судларда узоқ вақт тўғри ҳал қилинмаган ишлар, шунингдек уюшган жиноятчи группалар тўғрисидаги ишлар камдан-кам қабул қилинмоқда.

Республика судлари ишларни ҳал қилиш чоғида йўл қўяётган қонунни бузиш ҳолларининг олдини олиш юзасидан аниқ мақсадга қаратилган профилактика ишининг йўқлиги шунга олиб келдики, улар қабул қилаётган қарорларнинг барқарорлиги кейинги йилларда мунтасил пасайиб бормоқда. Агар 1985 йилда область судлари ва уларга тенглаштирилган судлар чиқарган ҳукмларни Олий суднинг кассация инстанциясида бекор қилиш 6,4 процентни ташкил этган бўлса, 1986 йилда бу кўрсаткич деярли икки баравар ошган, 1987 йилда эса 21 процентга етган. Гражданлик ишлари бўйича суд ечимларини ва қарорларини кассация тартибида бекор қилиш 1985 йилда 23,5 процентни, 1987 йилда 16,8 процентни, 1988 йилнинг биринчи ярмида эса 19,7 процентни ташкил этди.

Кейинги вақтларда коллегиялар чиқарган ажримларни Олий суд Президиуми бекор қилган ва анча ўзгартирган ҳолларнинг умумий сони ўсиши кўзга ташланмоқда. 1985 йилда жиноий ишлар бўйича коллегиянинг ҳукм қилинган 53 шахс хусусидаги ажримлари бекор қилинган, 1987 йилда уларнинг сони 152 тага етган. 1988 йилнинг биринчи ярмида ўтган йилнинг шу давридагига қараганда бекор қилинган ажримлар сони 54 тадан 77 тага етган. Кейинги уч ярим йил ичида ҳукм қилинган 237 шахс хусусидаги ажримлар анча ўзгартирилган, жиноий ишлар бўйича коллегиянинг тузатил- [illegible] эса 551 ни ташкил этган. Шу давр ичида гражданлик ишлари бўйича коллегиянинг 12 судлов қарори тўла-тўкис ёки қисман ўзгартирилган. Коллегияларнинг суд составлари бир-биридан ажралиб қолган, ходимларнинг хатоларни аниқ муҳокама қилишга бағишланган оператив кенгашлари камдан-кам ўтказилмоқда.

Республика Олий суди фаолиятидаги юқорида кўрсатилган камчиликлар кўп жиҳатдан унинг структуравий бўлинмалари ишини ташкил этиш даражаси пастлиги ҳамда президиум ва раҳбарлар контролини бўшаштириб юборганликлари билан боғлиқдир. Суд практикасини ўрганиш ва умумлаштириш соҳасидаги аналитик иш етарли даражада эмас. Йўл-йўриқ кўрсатувчи тушунтиришлар сифати паст, улар хўжалик ислоҳотини рўёбга чиқариш, кооператив ва якка тартибдаги меҳнат фаолиятини янада ривожлантириш жараёнида вужудга келаётган актуал масалалари ҳамда қайта қуриш шароитида республика судлари фаолиятида ягона ҳуқуқий сиёсатни ишлаб чиқиш билан боғлиқ бўлган бошқа проблемаларни қамраб олмаётир. Олий суд органи ўзининг амалий фаолиятида одатда фақат биринчи инстанция бўйича конкрет ишларни қараб чиққан вақтидагина хусусий ажримлар чиқаради ва уларга қандай муносабатда бўлинаётганлиги амалда контрол қилинмайди.

Олий суд Президиуми фаолиятида ҳали ҳам жиддий камчиликлар мавжуд. 1987 йилда ва 1988 йилнинг биринчи ярмида Олий суд пленуми Президиумнинг 9 киши хусусидаги қонунсиз қарорларини бекор қилди, шу билан бирга икки киши хусусидаги қарор ишни тўхтатган ҳолда бекор қилинди. Ўзбекистон ССР Олий суди баъзи аъзоларининг ўз вазифаларига совуққонлик билан қарашлари, ишларни ҳамда кассация шикоятларида баён этилган даъволарни юзаки ўрганишлари ва текшириб чиқишлари, далил-исботларнинг танқидий баҳоланмаслиги, жиноий ишларни кассация тартибида қараб чиқиш шартлари ва тартибини белгиловчи қонунни бузишлар кассация ва назорат тартибида чиқарилган ажримларнинг кўплаб бекор қилиниши ва ўзгартирилишига олиб келди.

Олий суд кўпинча гувоҳлар ва жабрланувчилар судда ўз кўрсатмаларини ўзгартиришларига етарли эътибор бермайди. Кўпинча ишни юзаки ўрганиш, тўпланган далил-исботларни бир ёқлама баҳолаш оқибатида бир иш юзасидан бир-бирига зид ажримлар чиқарилади.

Республика Олий суди раҳбарлари (С. Й. Йигиталиев, А. В. Добронравов, О. А. Ҳайдарова ўртоқлар), коллегиялар раислари (У. К. Мингбоев, М. А. Олимжонова ва ўртоқлар) умуман ҳали кадрлар билан ишлашни ҳозирги талабларга мувофиқ қайта қуриб олган эмаслар. Суд аъзоларининг составини барқарорлаштиришга, ёш ходимлар билан тажрибали ходимларнинг оптимал уйғунлигига эришишга муваффақ бўлинмаётир. Сайловдан кейин ўтган 2,5 йил мобайнида суднинг 11 аъзоси турли асосларга кўра муддатидан илгари ўз ваколатларидан маҳрум қилинди, шу билан бирга уларнинг еттитаси Олий судда уч йил ҳам ишламади. Олий суд Ўзбекистон ССР Юстиция министрлиги билан биргаликда белгиланаётган область судлари аъзоларини қайта тайёрлаш планлари расмият учунгина бўлиб, бу кадрларнинг профессионал даражасини ҳисобга олмайди. Аппарат ходимларига нисбатан талабчанликнинг пастлиги, камчиликлардан, хизмат мавқеини суиистеъмол қилишдан кўз юмиш, зарур сергакликнинг йўқлиги шунга олиб келдики, айрим масъул лавозимларга маънавий жиҳатдан айниган, нопок, судлов органларининг юксак мақсадлари ва вазифаларига доғ тушираётган ходимлар кириб олдилар. Канцелярия-техника кадрларининг иши контрол қилинмаётир, бу эса суд ҳужжатларини қабул қилиб олиш, расмийлаштириш ва ижро этишга юбориш чоғида қонунни қўпол суратда бузишга олиб келмоқда. Гражданларнинг шикоят ва аризаларини қараб чиқишда расмиятчилик ва бераҳмлик, уларни қараб чиқиш муддатларини бузиш, такрорий шикоятлар тушиш фактлари кўп. Бунинг натижасида суд хатолари узоқ вақт тўғриланмайди.

Ўзбекистон ССР Олий суди республика ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлари билан ўз ишини яхши уйғунлаштирмаётир, қонун чиқариш соҳасида ташаббус кўрсатиш ҳуқуқини етарлича амалга оширмаётир.

Ўзбекистон ССР Олий Совети **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон ССР Олий судининг 1985 йил мартдан то 1988 йил октябргача бўлган давр мобайнида ўз фаолияти ҳақида берган ҳисоботи маълумот учун қабул қилинсин.

2. Ўзбекистон ССР Олий судининг иши ҳали социалистик қонунчиликни ва ҳуқуқ-тартиботни таъминлаш, гражданларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини муҳофаза қилишни кучайтириш вазифаларига жавоб бермаслиги кўрсатиб ўтилсин.

Ўзбекистон ССР Олий судининг раиси ўртоқ С. Й. Йигиталиев, унинг ўринбосарлари А. В. Добронравов, О. А. Ҳайдарова ўртоқларнинг эътибори одил судловни амалга ошириш соҳасидаги жиддий камчиликларга, республика судларининг турғунлик йилларидаги фаолиятига хос бўлган камчиликлар секин бартараф этилаётганлигига қаратилсин.

3. Ўзбекистон ССР Олий суди:

— республикада одил судлов даражасини ва самарадорлигини ошириш юзасидан зарур чоралар кўрсин. Бу ишда асосий эътибор судлар йўл қўяётган хатоларнинг, судлар, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар томонидан қонунлар бузилишининг олдини олишга, социалистик қонунчиликка, совет судлови принципларига риоя қилишга қаратилсин;

— Пленум ва суд коллегиялари Ўзбекистон ССР судлари фаолиятини назорат қилишни кучайтириш соҳасида сифатли иш олиб боришларини таъминласин;

— суд практикасини чуқур ўрганиш ва умумлаштириш юзасидан аналитик ишни яхшилансин, судлар ишидаги энг характерли хато ва камчиликларни ўз вақтида аниқласин ҳамда уларнинг бартараф этилишига эришсин, жиноятчиликка қарши курашда суд фаолиятининг самарадорлигини оширсин;

— республика қонунларини қўлланиш масалалари юзасидан судларга йўл-йўриқ кўрсатувчи тушунтиришларни мунтазам юбориб турсин. Уларнинг одил судлов даражаси ошишига таъсир кўрсатишига ёрдам берсин; Судларнинг эътиборини жиноят қонунларига киритилган ўзгартишларни ҳисобга олиб, жиноятлар учун жазо чораларини белгилашга янада табақалаштирилган ҳолда ёндашишга қаратсин. Йўл-йўриқ кўрсатувчи тушунтиришларнинг сифати ва самарадорлигини оширсин, уларни тайёрлаш учун олимлар ҳамда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг амалиётчи ходимларини жалб қилсин;

— қуйи судлар чиқарган ҳукмлар ва қарорларнинг қонунийлиги ҳамда асослилиги устидан назоратни кучайтирсин, ҳар бир суд аъзосининг одил судловни амалга ошириш учун масъулиятини кучайтирсин. Гражданлар қонунсиз равишда жиноий жавобгарликка тортилган ҳар бир фактга принципиал муносабатда бўлсин. Судлар дастлабки тергов материалларини танқидий анализ қилишларига, уларга тўғри баҳо беришларига эришсин;

— Олий суд интизомий коллегиясининг иши зарур даражага кўтарилсин.

4. Ўзбекистон ССР Олий суди ва Юстиция министрлиги район, шаҳар ва область судларининг жиноий ҳамда гражданлик ишларини ўз вақтида ва сифатли ҳал қилиш, суд қарорларини ижро этиш, суд мажлисларининг тарбиявий аҳамиятини ошириш, совет қонунларини пропаганда қилиш соҳасидаги ишини муттасил яхшилаб борсинлар; судларга ўз ваколатларини амалга оширишда зарур ёрдам кўрсатсинлар, суд ходимларининг касб даражасини ошириш ҳақида доимо ғамхўрлик қилсинлар, кадрлар резерви билан ишлашни яхшиласинлар.

5. Ўзбекистон ССР Олий суди раҳбарлари олий суд аъзоларини танлаш, тайёрлаш ва тарбиялашга алоҳида эътибор берсинлар. Уларни лавозимга тавсия этиш чоғида номзодларнинг ишчанлик ва маънавий фазилатларини чуқур ва ҳар томонлама ўргансинлар, улар ишининг практикасини мунтазам анализ қилсинлар ҳамда малакасини ошириб борсинлар. Суд мутахассисларини қайта тайёрлаш даражасини кўтарсинлар, уларнинг қонунларни бузишларига йўл қўймаслик мақсадида улар фаолиятини контроль қилишни бўшаштирмасинлар.

6. Ўзбекистон ССР Олий суди, юстиция, ички ишлар министрликлари республика прокуратураси билан биргаликда жиноятчиликка қарши курашда, унинг олдини олишда, шунингдек гражданларга ҳуқуқий билим беришни ҳамда уларда совет қонунларини ҳурмат қилиш ҳиссини тарбиялашни яхшилашда биргаликда олиб борилаётган фаолиятни уйғунлаштириш формаларини такомиллаштирсинлар.

7. Қорақалпоғистон АССР Олий Совети, халқ депутатлари область ва Тошкент шаҳар Советлари сайлаб қўйиладиган органлар сифатида судларнинг ролини ошириб борсинлар, сессияларда уларнинг ҳисоботларини мунтазам эшитиб турсинлар, судьялар ва халқ маслаҳатчиларининг меҳнат коллективлари билан алоқаларини мустаҳкамласинлар, уларга зарур уй-жой-маиший шароитларни яратишда ёрдам берсинлар.

8. Ўзбекистон ССР Олий Совети Қонун лойиҳалари тайёрлаш комиссиясига Ўзбекистон ССР Олий судининг фаолияти тўғрисидаги ҳисоботни муҳокама қилиш жараёнида депутатлар билдирган танқидий мулоҳазалар ва таклифларни ўрганиб чиқиш ҳамда зарур бўлса, улар юзасидан тегишли таклифларни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумига киритиш топширилсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Ўзбекистон ССР Олий судининг раҳбариятини мустаҳкамлаш тўғрисидаги масалани кўриб чиқсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
П. ҲАБИБУЛЛАЕВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Л. БЕККУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри, 1988 йил 19 ноябрь.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ БАЪЗИ ДОИМИЙ КОМИССИЯЛАРИ СОСТАВИДАГИ ЎЗГАРИШЛАР ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети **қарор қилади:**

1. 33-Университет сайлов округидан депутат Шавкат Орифжонович **Алимов** Фан ва техника комиссиясининг раиси қилиб сайлансин;

225-Ҳилол сайлов округидан депутат Василий Иванович **Плетнёв** Аграр саноат комплекси комиссиясининг аъзоси вазифасидан озод қилиниб, шу комиссиянинг раиси этиб сайлансин.

2. 43-Дзержинский сайлов округидан депутат Санобар Аҳроловна **Хўжаева** ва 115-Зомин сайлов округидан депутат Собитжон **Курбонов** Қонун лойиҳаларини тайёрлаш комиссиясининг аъзолари қилиб сайлансин;

437-Дзержинский сайлов округидан депутат Рубен Акопович **Сафаров** Миллатлараро муносабатлар ва интернационал тарбия масалалари комиссиясининг аъзоси қилиб сайлансин;

96-Қибрай сайлов округидан депутат Борис Анатольевич **Пискунов** ва 169-Когон Қишлоқ сайлов округидан депутат Тўлқин **Шоёқубов** План-бюджет комиссиясининг аъзолари қилиб сайлансин;

70-Ленинск сайлов округидан депутат Ғайрат Хошимович **Курбонов** Саноат комиссиясининг аъзоси қилиб сайлансин;

2-Октябрь сайлов округидан депутат Анатолий Фёдорович **Змиевский** Энергетика комиссиясининг аъзоси қилиб сайлансин;

192-Арнасой сайлов округидан депутат Георг Георгиевич **Исаев** қурилиш ва бинокорлик материаллари саноати комиссиясининг аъзоси қилиб сайлансин;

317-Булунғур сайлов округидан депутат Раҳматилла **Абдуллаев** Аграр саноат комплекси комиссиясининг аъзоси қилиб сайлансин;

472-Калинин сайлов округидан депутат Олег Владимирович **Лебедов** Фан ва техника комиссиясининг аъзоси қилиб сайлансин;

507-Чимбой сайлов округидан депутат Николай Васильевич **Мачтаков** Халқ маорифи ва маданият комиссиясининг аъзоси қилиб сайлансин;

176-Хумданак сайлов округидан депутат Инқилоб Турсуновна **Юсупова** Соғлиқни сақлаш ва социал таъминот комиссиясининг аъзоси қилиб сайлансин;

192-Саид сайлов округидан депутат Ойдин Солиҳовна **Аббосова** Ёшлар масаласи бўйича комиссиясининг аъзоси қилиб сайлансин;

3. Ўзбекистон ССР министрлари ва давлат комитетларининг раислари қилиб тайинланганлари муносабати билан:

272-Чортоқ сайлов округидан депутат Миргиёс Аббосович **Зокиров** Миллатлараро муносабатлар ва интернационал тарбия масалалари комиссиясининг аъзоси вазифасидан озод қилинсин;

315-Янгиқўрғон сайлов округидан депутат Бахтиёр Султонович **Ҳамидов** Қурилиш ва бинокорлик материаллари саноати комиссиясининг аъзоси вазифасидан озод қилинсин;

396-Гулистон сайлов округидан депутат Виктор Александрович **Антонов** Аграр саноат комплекси комиссияси раиси вазифасидан озод қилинсин;

216-Оқтош сайлов округидан депутат Эркин **Турсунов** Сув хўжалиги комиссиясининг аъзоси вазифасидан озод қилинсин;

338-Жума сайлов округидан депутат Наим Ёвқочевич **Ғойибов** Соғлиқни сақлаш ва социал таъминот комиссиясининг аъзоси вазифасидан озод қилинсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
П. ҲАБИБУЛЛАЕВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг секретари
Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри, 1988 йил 19 ноябрь.

Ўн биринчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг тўққизинчи сессиясида. Суратларда: 1. Мажлислар залида. 2. Депутатлар — (чапдан ўнгга) Самарқанд областидаги «Боғизоғон» совхози механизатори Т. Зиёев, Қизилтепа районидаги «Бўстон» совхози партия ташкилоти секретари Р. Валиева, Конимех районидаги «Шофиркон» совхозининг бош чўпони Н. Бердиев, Шўрчи районидаги «Ленинобод» хўжалиги пиллачиси К. Чориева ва Каттақўрғон районидаги Э. Тельман номли колхоз бригадири Х. Қобулов ўзаро суҳбатлашмоқдалар.

А. ГОРОКРИК ва Р. ШАГАЕВ фотолари (ЎзТАГ).

Ўн биринчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг тўққизинчи сессияси

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНЛАРИНИ ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари депутат Л. Ш. БЕКҚУЛБЕКОВА доклади

Ҳурматли депутат ўртоқлар! Ҳозир бутун мамлакатимиз қайта қуришнинг ғоят муҳим сиёсий маррасига айланиб қолган XIX Бутуниттифоқ партия конференциясининг чуқур таассуротлари билан яшаб меҳнат қилмоқда. СССР Конституциясига (Асосий Қонунига) ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги ҳамда СССР халқ депутатлари сайлови ҳақидаги Қонун лойиҳалари умумхалқ муҳокамасидан ўтмоқда. Миллионлаб совет кишилари сиёсий лоқайдликни тарк этиб, актив гражданлик позицияларини эгаллаётганликларини ҳаммамиз кўриб турибмиз. Ҳуқуқий давлатни вужудга келтиришга қаратилган сиёсий система ислоҳоти халқнинг мана шу активлигини янада оширишнинг, бу активликни бунёдкорлик ишига солиб юборишнинг ғоят муҳим омили бўлиб қолиши керак. Ана шу мақсадда қонунларни такомиллаштириш, уларни мамлакат тараққиётининг ҳозирги босқичидаги объектив эҳтиёжларига мувофиқлаштириш юзасидан бир қанча конкрет қадамлар ташланди. Ўн биринчи чақириқ СССР Олий Советининг яқинда бўлиб ўтган ўн биринчи сессияси ана шундан далолат бериб турибди.

Республика Олий Совети Президиумининг саккизинчи сессиядан кейин ўтган даврда чиқарган Фармонлари қонунларни янада такомиллаштиришга, социалистик қонунчиликни мустаҳкамлашга қаратилгандир. Бу Фармонларнинг текстлари ўз вақтида эълон қилинган, шу сабабли улар ҳақида қисқача маълумот беришимга ижозат этгайсиз.

Табиатни муҳофаза қилишни бошқаришни такомиллаштириш ҳамда табиий ресурслардан фойдаланишни тартибга солиш мақсадида Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми 1988 йил 15 апрелдаги Фармони билан Ўзбекистон ССР Табиатни муҳофаза қилиш Иттифоқ-республика давлат комитетини тузди, бу ҳақда республика Министрлар Совети тўғрисидаги Қонунга тегишли қўшимчалар киритилди.

Сизларга маълумки, мамлакатда халқ хўжалигини бошқаришни такомиллаштириш юзасидан катта ишлар олиб борилмоқда. Ўзбекистон ССРнинг давлат бошқаруви органлари системасида баъзи ўзгаришларни амалга ошириш тўғрисида Фармон қабул қилиниши ана шу билан боғлиқдир. Масалан, илгари мавжуд бўлган бир қанча министрликлар ва идоралар негизида Халқ таълими министрлиги, Давлат қурилиш комитети ва ҳоказолар ташкил этилди. Мазкур Фармон ҳақида батафсил тўхталишнинг зарурати бўлмаса керак, чунки у республика матбуотида эълон қилинган.

Совет давлати гражданларнинг ҳуқуқларини, уларнинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида белгиланган кўпгина қонуний гарантиялар инсонга хизмат қилишга бўйсундирилган. Ана шундай гарантиялар жумласига Совет Конституциясида мустаҳкамлаб қўйилган гражданнинг хоҳ давлат ёки жамоат органлари, хоҳ айрим мансабдор шахслар йўл қўяётган ғайриқонуний хатти-ҳаракатлар юзасидан шикоят қилиш ҳуқуқи ҳам киради.

СССР Олий Совети Президиуми 1987 йил 30 июнда мансабдор шахсларнинг «Гражданларнинг ҳуқуқларига путур етказаётган ғайри қонуний хатти-ҳаракатлари юзасидан судга шикоят қилиш тартиби тўғрисида»ги СССР Қонунини қабул қилди. Ушбу Қонунга мувофиқ Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми 1988 йил 15 апрелдаги Фармони билан республиканинг гражданлик-процессуал кодексига тегишли қўшимчалар киритди. Хусусан, мансабдор шахсларнинг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари юзасидан шикоят топшириш тартиби, шикоятларни қараб чиқиш муддатлари белгилаб қўйилди. Гражданларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга доир бошқа масалалар ҳам кўзда тутилди.

Чунончи, гражданлар мансабдор шахсларнинг хатти-ҳаракатлари юзасидан шикоят қилганларида кенг доирадаги масалалар юзасидан судга мурожаат қилишлари мумкин. Шу билан бирга граждан ўзининг шикояти юқори мансабдор шахс ёки орган томонидан ижобий ҳал қилинмаган тақдирдагина судга мурожаат қилиши мумкинлиги белгилаб қўйилади.

Бундай тартиб, биринчидан, ишни судгача олиб бормасдан, йўл қўйилган хатони оператив суратда тузатиш имконига эга бўлиш учун, иккинчидан эса фақат мансабдор шахсларнинггина эмас, балки шу мансабдор шахслар бўйсунадиган органлар ва раҳбарларнинг ҳам қабул қилинаётган қарорлар учун жавобгарлигини ошириш мақсадида жорий этилади.

Мансабдор шахсларнинг хатти-ҳаракатлари юзасидан тушган шикоятларни қараб чиқиш вақтида судловнинг ошкоралиги принципи тўла-тўкис таъминланади. Шикоят граждан ва хатти-ҳаракатлари устидан шикоят қилинган мансабдор шахс иштирокида кўриб чиқилади, Судда ишни кўриб чиқиш чоғида жамоат ташкилотлари, меҳнат коллективларининг вакиллари ва ҳоказолар қатнашиши мумкин. Граждан судга мурожаат қилган вақтда давлат пошлинаси тўлашдан озод қилинади. Шундай қилиб, шикоятни қараб чиқишнинг Фармонда кўзда тутилган бутун тартиби социалистик демократизм принципларига асосланади ва совет кишисининг ҳуқуқларини ҳимоя қилишга қаратилади.

Сизга маълумки, ўртоқлар, СССР Конституцияси халқнинг манфаатларига мувофиқ ва социалистик тузумни мустаҳкамлаш ҳамда ривожлантириш мақсадида СССР гражданларига йиғилишлар, митинглар, кўча юришлари ва намойишлар ўтказиш эркинлигини гарантиялаб қўяди. Бу сиёсий эркинликларни амалга ошириш меҳнаткашлар ва уларнинг ташкилотларига жамоат бинолари, кўчалар, майдонлар ва бошқа жойларни бериш билан таъминланади.

СССР Олий Совети Президиуми 1988 йил 28 июлда «СССРда йиғилишлар, митинглар, кўча юришлари ва намойишлар уюштириш ҳамда ўтказиш тартиби тўғрисида» Фармон қабул қилди.

Ана шу Фармонга мувофиқ, шунингдек, оммавий тадбирларни амалга ошириш чоғида жамоат тартибини таъминлаш, гражданларнинг ҳуқуқлари ва манфаатларини муҳофаза қилиш мақсадида Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми шу йил 19 августда «Йиғилишлар, митинглар, кўча юришлари ва намойишлар уюштириш ҳамда ўтказишнинг белгиланган тартибини бузганлик учун жавобгарлик тўғрисида» Фармон қабул қилди.

Фармонда йиғилишлар, митинглар, кўча юришлари ва намойишларни уюштириш ёки ўтказиш тартибини бузиш огоҳлантириш ёки уч юз сўмгача миқдорда штраф солиш тарзидаги маъмурий жавобгарликка сабаб бўлади, деб белгилаб қўйилди. Алоҳида ҳолларда, агар ишнинг ҳолатига кўра, тартиббузарнинг шахсини ҳисобга олган ҳолда бундай чорани қўллаш етарли эмас деб топилса, ўн беш суткагача маъмурий ҳибсга олиш тарзидаги жавобгарлик кўзда тутилади.

Худди шундай ҳаракатлар маъмурий жазо берилгандан сўнг бир йил давомида такрор содир этилса, ёки йиғилиш, митинг, кўча юриши, намойишнинг ташкилотчиси томонидан содир этилса, минг сўмгача миқдорда штраф солинишига ёҳуд бир ойдан икки ойгача муддатга ахлоқ тузатиш ишларига жалб этиб, иш ҳақининг йигирма процентини ушлаб қолишга ёки ўн беш сутка муддатга маъмурий ҳибсга олишга сабаб бўлади.

Йиғилишлар, митинглар, кўча юришлари ва намойишларни уюштириш ҳамда ўтказиш тартиби йиғилиш, митинг, кўча юриши ёки намойиш ташкилотчиси томонидан худди шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо чораси қўллангандан сўнг бузилганлиги учун олти ойгача озодликдан маҳрум этиш ёки бир йилгача муддатга ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд икки минг сўмгача миқдорда штраф солиш тарзидаги жиноий жавобгарлик белгиланади.

Фармонда тартиббузарни ушлаш, ҳуқуқбузарлик тўғрисида маъмурий протокол тузиш ва халқ судьясининг бундай ишларни кўриб чиқиш тартиби белгиланган. Шунингдек, судья маъмурий жазо чораси белгилаш тўғрисида қарор чиқарган вақтда шу жойда яшамайдиган тартиббузарнинг зиммасига ўша жойдан чиқиб кетиш мажбуриятини юклаш ҳуқуқига эга эканлиги ҳам белгилаб қўйилган. Судьянинг манашу буйруғини бажариш билан боғлиқ бўлган харажатлар Қонунда белгиланган тартибда ундириб олинади.

Фармонда Ўзбекистон ССРнинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги кодексига ва Ўзбекистон ССРнинг жиноят кодексига тегишли ўзгартиш ва қўшимчалар киритилди.

Аҳолининг соғлиғини сақлаш мақсадида 21 июлда қабул қилинган Фармон билан таркибида химиявий моддалар йўл қўйилиши мумкин бўлган даражадан юқори бўлган қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сотганлик учун гражданларга эллик сўмгача ва мансабдор шахсларга юз сўмгача миқдорда штраф солиш тарзидаги маъмурий жавобгарлик биринчи марта белгилаб қўйилди. Бундай қишлоқ хўжалик маҳсулотидан чорва молларига едириш ёки бошқа мақсадлар йўлида фойдаланиш мумкин бўлмаган тақдирда у йўқ қилиб ташлаш мақсадида совхозлар, колхозлар ва гражданлардан ҳақ тўламасдан олиб қўйилиши керак.

18 июлдаги Фармон билан республиканинг уй-жой ва гражданлик қонунларига ўзгартишлар киритилди. Ушбу Фармон билан маъмурият ва касаба союз комитетининг меҳнат коллективи кенгаши рози бўлган тақдирда айрим юқори малакали мутахассислар ва бошқа ходимларга навбатдан ташқари турар жой ажратиб бериш ҳуқуқи мустаҳкамлаб қўйилади. Янги норма ҳам жорий этилган бўлиб, у уй-жой қуриш кооперативининг аъзосига квартирасини алмаштиришга, шу жумладан шахсий мулк бўлган уйдаги турар жой биносига ҳам алмаштиришга рухсат беради. Якка тартибда уй-жой қуришни кенгайтириш мақсадида қурилаётган уйнинг миқдори олтмиш квадрат метрдан тўқсон квадрат метрга кўпайтирилди.

Республиканинг бошқа Қонун актларига ҳам ўзгартишлар киритилди.

Депутат ўртоқлар! Ўтган давр мобайнида Ўзбекистон ССР ҳукумати, халқ контроли комитети ва республика Олий суди составида баъзи ўзгаришлар юз берди. Бу ўзгаришлар ҳақида матбуотда хабар берилган эди.

28 июлдаги Фармон билан Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари ўртоқ Қудратилла Ҳикматиллаевич Маҳамадалиев Ўзбекистон ССР Давлат қурилиш комитетининг раиси қилиб тайинланди.

Ўртоқ Тимур Аъзамович Алимов 1988 йил 30 июлда Ўзбекистон ССР табиатни муҳофаза қилиш давлат комитетининг раиси этиб тайинланди.

6 сенябрда ўртоқ Анатолий Степанович Ефимов Ўзбекистон ССР халқ контроли комитетининг раиси қилиб тайинланди. Ўша куни ўртоқ Виктор Алексеевич Хайдуров пенсияга чиққанлиги муносабати билан ана шу лавозимдан озод қилинди.

Ўртоқ Мирзаолим Иброҳимович Иброҳимов бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг 17 ноябрь Фармонига мувофиқ Ўзбекистон ССР Физкультура ва спорт давлат комитети раиси вазифасидан озод қилинди.

Сизнинг муҳокамангизга шу даврда чиқарилган Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг бошқа Фармонлари ҳам киритилмоқда. Ўзбекистон ССР Олий Совети Қонун ва қарорларининг лойиҳалари сизларда бор. Республика Олий Совети Президиуми уларни қараб чиқиш ва тасдиқлашни сўрайди.

ЎН БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ТЎҚҚИЗИНЧИ СЕССИЯСИДА ҚАБУЛ ҚИЛИНГАН ҚОНУНЛАР ВА ҚАРОРЛАР

УЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ҚОНУНИ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг «Ўзбекистон ССР табиатни муҳофаза қилиш Иттифоқ-республика давлат комитетини тузиш тўғрисида»ги фармонини тасдиқлаш ҳақида

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети **қарор қилади:**

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг «Ўзбекистон ССР Табиатни муҳофаза қилиш Иттифоқ-республика давлат комитетини тузиш тўғрисида»ги 1988 йил 15 апрель Фармони тасдиқлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси П. ҲАБИБУЛЛАЕВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри,
1988 йил 19 ноябрь.

УЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ҚОНУНИ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Ўзбекистон ССР баъзи қонун актларига ўзгартишлар ҳамда қўшимчалар киритиш ҳақидаги фармонларини тасдиқлаш тўғрисида

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети **қарор қилади:**

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг:

«Ўзбекистон ССРнинг меҳнат тўғрисидаги қонунлари тўғрисидаги кодексига, Ўзбекистон ССРнинг маъмурий ҳуқуқбузарлик кодексига ва Ўзбекистон ССРнинг жиноят кодексига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги 1988 йил 15 апрель фармони;

«Ўзбекистон ССРнинг гражданлик-процессуал кодексига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги 1988 йил 15 апрель фармони;

«Ўзбекистон ССРнинг «Ўзбекистон ССР суд тузилиши тўғрисида»ги қонунига, шунингдек, Ўзбекистон ССРнинг «Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси, Қорақалпоғистон Автоном Совет Социалистик Республикаси ва Ўзбекистон ССР халқ депутатлари маҳаллий Советларининг бюджет ҳуқуқлари тўғрисида»ги қонунига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги 1988 йил 15 апрель фармони;

«Ўзбекистон ССРнинг уй-жой ва гражданлик кодексларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги 1988 йил 18 июль фармони;

«Ўзбекистон ССРнинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги кодексига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги 1988 йил 21 июль фармони;

«Ўзбекистон ССРнинг давлат бошқаруви органлари системасидаги ўзгаришлар ҳақида»ги 1988 йил 27 июль фармони;

«Ўзбекистон ССРнинг ахлоқ тузатиш-меҳнат кодекси 74-моддасига ўзгартишлар киритиш ҳақида»ги 1988 йил 9 август фармони;

«Йиғилишлар, митинглар, кўча юришлари ва намойишлар уюштириш ҳамда ўтказишнинг белгиланган тартибини бузганлик учун жавобгарлик тўғрисида»ги 1988 йил 19 август фармони тасдиқлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси П. ҲАБИБУЛЛАЕВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг секретари Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри,
1988 йил 19 ноябрь.

УЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг «Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари ўртоқ Қ. Ҳ. Маҳамадалиевни Ўзбекистон ССР Давлат қурилиш комитети раиси қилиб тайинлаш тўғрисида»ги фармонини тасдиқлаш ҳақида

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети **қарор қилади:**

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари Қудратилла Ҳикматиллаевич Маҳамадалиевни Ўзбекистон ССР Давлат қурилиш комитети раиси қилиб тайинлаш тўғрисидаги 1988 йил 28 июль фармони тасдиқлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси П. ҲАБИБУЛЛАЕВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг секретари Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри,
1988 йил 19 ноябрь.

УЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Ўзбекистон ССР Министрлар Совети составига кирувчи айрим кишиларни вазифасидан озод қилиш ва тайинлаш ҳақидаги фармонларини тасдиқлаш тўғрисида

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети **қарор қилади:**

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг:

Ўртоқ Санобар Аҳроловна Хўжаева бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан уни Ўзбекистон ССР социал таъминот министри вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги 1988 йил 15 апрель фармони;

Ўртоқ Инқилоб Турсуновна Юсупова бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан уни Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитетининг раиси вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги 1988 йил 22 апрель фармони;

Ўртоқ Маҳмуд Салоҳиддинов бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан уни Ўзбекистон ССР олий ва ўрта махсус таълим министри вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги 1988 йил 25 май фармони;

Ўртоқ Наим Ёвқочевич Ғоибовни Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитетининг раиси қилиб тайинлаш ҳақидаги 1988 йил 28 июль фармони;

Ўртоқ Мирғиёс Аббосович Зоидовни Ўзбекистон ССР халқ таълими министри қилиб тайинлаш ҳақидаги 1988 йил 28 июль фармони;

Ўртоқ Эркин Турсуновни Ўзбекистон ССР Мелиорация ва сув хўжалиги давлат комитетининг раиси қилиб тайинлаш ҳақидаги 1988 йил 28 июль фармони;

Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети раисининг биринчи ўринбосари ўртоқ Вадим Игоревич Антонов бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан уни Ўзбекистон ССР министри вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги 1988 йил 30 июль фармони;

Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети раисининг биринчи ўринбосари ўртоқ Исмоилжон Қурбонов бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан уни Ўзбекистон ССР министри вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги 1988 йил 30 июль фармони;

Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети раисининг биринчи ўринбосари ўртоқ Виктор Александрович Антоновни Ўзбекистон ССР министри қилиб тайинлаш ҳақидаги 1988 йил 30 июль фармони;

Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети раисининг биринчи ўринбосари ўртоқ Ислом Султонович Умаровни Ўзбекистон ССР министри қилиб тайинлаш ҳақидаги 1988 йил 30 июль фармони;

Ўртоқ Тимур Аъзамович Алимовни Ўзбекистон ССР Табиатни муҳофаза қилиш давлат комитетининг раиси қилиб тайинлаш ҳақидаги 1988 йил 30 июль фармони;

Ўртоқ Санобар Назиржоновна Исмоиловани Ўзбекистон ССР Меҳнат ва социал таъминот давлат комитетининг раиси қилиб тайинлаш тўғрисидаги 1988 йил 1 август фармони;

Ўртоқ Лерик Аҳметовни Ўзбекистон ССР автомобиль транспорти ва йўл хўжалиги министри қилиб тайинлаш ҳақидаги 1988 йил 31 август фармони;

Ўзбекистон ССР Давлат қурилиш комитети раисининг биринчи ўринбосари ўртоқ Евгений Сергеевич Темкинни Ўзбекистон ССР министри қилиб тайинлаш ҳақидаги 1988 йил 8 сентябрь фармони;

Ўзбекистон ССР Давлат қурилиш комитети раисининг биринчи ўринбосари ўртоқ Анатолий Григорьевич Мананниковни Ўзбекистон ССР министри қилиб тайинлаш ҳақидаги 1988 йил 8 сентябрь фармони;

Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети раисининг ўринбосари ўртоқ Бахтиёр Султонович Ҳамидовни Ўзбекистон ССР министри қилиб тайинлаш ҳақидаги 1988 йил 1 ноябрь фармони;

Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети раисининг ўринбосари ўртоқ Тўлаган Набиевни Ўзбекистон ССР министри вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги 1988 йил 4 ноябрь фармони;

Ўртоқ Марат Абдуқаҳҳорович Ғоибовни Ўзбекистон Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари давлат комитетининг раиси қилиб тайинлаш ҳақидаги 1988 йил 11 ноябрь фармони;

Ўртоқ Мирзаолим Иброҳимович Иброҳимов бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан уни Ўзбекистон ССР физкультура ва спорт давлат комитети раиси вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги 1988 йил 17 ноябрь фармони тасдиқлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси П. ҲАБИБУЛЛАЕВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри,
1988 йил 19 ноябрь.

УЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Ўзбекистон ССР халқ контроли комитети раисини вазифасидан озод қилиш ва тайинлаш ҳақидаги фармонларини тасдиқлаш тўғрисида

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети **қарор қилади:**

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети **қарор қилади:**

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг:

Ўртоқ Виктор Алексеевич Хайдуров соғлиғи ёмонлашгани туфайли пенсияга чиқиши муносабати билан уни Ўзбекистон ССР халқ контроли комитети раиси вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги 1988 йил 6 сентябрь Фармони;

Ўртоқ Анатолий Степанович Ефимовни Ўзбекистон ССР халқ контроли комитети раиси этиб тайинлаш тўғрисидаги 1988 йил 6 сентябрь Фармони тасдиқлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси П. ҲАБИБУЛЛАЕВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри,
1988 йил 19 ноябрь.

УЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Ўзбекистон ССР Олий суди составига ўзгариш киритиш ҳақидаги фармонларини тасдиқлаш тўғрисида

Ўзбекистон Совет Социалистик республикаси Олий Совети **қарор қилади:**

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг:

Ўртоқ Анвар Аликаевич Мамедов ўзини обрўсизлантириб қўйганлиги учун уни Ўзбекистон ССР Олий судининг аъзоси вазифасидан бўшатиш тўғрисидаги 1988 йил 15 апрель фармони;

Ўртоқ Низомиддин Зокировни Ўзбекистон ССР Олий судининг аъзоси қилиб сайлаш тўғрисидаги 1988 йил 21 июль фармони;

Ўртоқ Хўжаназар Жайсунов бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан уни Ўзбекистон ССР Олий судининг аъзоси вазифасидан озод қилиш ҳақидаги 1988 йил 6 сентябрь фармони тасдиқлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси П. ҲАБИБУЛЛАЕВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг секретари Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри,
1988 йил 19 ноябрь.

ЯНГИ РАИС САЙЛАНДИ

19 ноябрь куни Москвада Ҳушёрлик учун кураш Бутуниттифоқ кўнгилли жамияти марказий кенгашининг пленуми бўлди.

Пленум қатнашчилари ташкилий масалани кўриб чиқдилар. «Известия» газетасининг бош редактори И. Д. Лаптев жамият марказий кенгашининг раиси этиб сайланди. (ТАСС).

● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ●

Футбол

СОВРИНДОРЛАР МАЪЛУМ

Жадвал катакларига натижалар қайд этиб бўлинди. Олий лига командалари келаси мавсумга қадар бир-бирлари билан хайрлашдилар. Бу йилги биринчилик мусобақалари мароқли бўлди. Чунки Ватанимиз футболчилари халқаро кўрикларда муваффақиятли иштирок этишди. СССР терма командаси Европа биринчилигининг кумуш медали билан тақдирланди. Олимпиадачиларимиз эса ҳурмат шоҳсупасининг биринчи поғонасини эгаллашди. Мамлакат ёшлари Европа қитъаси бош совринини қўлга киритишди. Лекин футбол клубларимиз Европа мамлакатлари ўртасидаги совринлар баҳсида ўз маҳоратларини тўла намоён этиша олмади. Шундай бўлса ҳам футболчиларимизнинг ўйин услуби ва натижалари жаҳон мутахассислари томонидан яхши баҳоланди.

Сўнгги тур учрашувларида қуйидаги ҳисоблар қайд этилди: «Динамо» (Киев) — «Нефтчи» — 2:1, «Торпедо» — «Арарат» — 2:0, «Шахтер» — «Динамо» (Минск) — 0:1, «Спартак» — «Зенит» — 1:1, «Черноморец» — «Локомотив» — 0:1, «Металлист» — «Динамо» (Тбилиси) — 2:0, «Динамо» (Москва) — «Қайрат» — 4:3. Бу натижалар командаларнинг эгаллаб турган ўринларига унчалик таъсир этмади.

Мавсум тугади. «Днепр» футболчилари иккинчи марта мамлакат чемпиони унвонини қўлга киритишди. Кумуш ва бронза медаллари учун беллашув қизиқарли ўтди. Киев динамочилари мавсум якунига кўра иккинчи, Москва автозаводчилари эса учинчи ўринни эгаллашди. Олий лигани «Нефтчи» ва «Қайрат» футболчилари тарк этишади.

Жадвални кўздан кечирсак, командаларнинг аксарияти бир текис ўйин кўрсата олмаганликларининг гувоҳи бўламиз. Жумладан, Тбилиси ва Москва динамочилари мавсумни ўз мухлислари кутганидек якунлай олишмади. Москванинг «Локомотив» футболчилари еттинчи ўринни эгаллашди.

Таҳлиллар ҳали олдинда. Ҳар бир футбол коллективи келаси мавсум нафаси билан яшаш режаларини тузиш бўсағасида татилга чиқди.

МУСОБАҚА ҒОЛИБИ

Футбол бўйича бу йилги СССР чемпионлари — «Днепр» футболчилари Марокашда ўтказилган «Мустақиллик мусобақаси»нинг ғолиби бўлдилар. Улар ҳал қилувчи ўйинда Касабланканинг «МАС» командасини 2:1 ҳисобида енгишди.

«Совет Ўзбекистони»нинг навбатдаги сони 23 ноябрда чиқади.

Редактор
Л. ҚАЮМОВ.

• *Тингланг, томоша қилинг*

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

МТ-I. 7. 00 — «120 минут». 9.05 — Футбол шарҳи. 9.35 — «Ит юрак» Бадиий фильм 1 ва 2-сериялар. Танаффусда — Янгиликлар. 11.45 — Оламга саёҳат. 16.00 — Янгиликлар. 16.10 — Виолончель ва фортепьяно учун соната. 16.25 — Замондошимиз портрети. 17.05 — Мен, сен ва биз ҳаммамиз биргаликда. 17.50 — «Днепряне» фольклор ансамблининг концерти. 19.05 — XIX партия конференцияси белгилаб берган йўлдан. 19.45 — Футбол шарҳи. 20.15 — «Костюмер». Спектакль. 21.30 — Время. 22.05 — «Костюмер». Спектакль давоми. 23.15 — Дунё воқеалари. 23.25 — Ҳужжатли фильм.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Ҳужжатли фильм. 9.35 — Тарих. 10.00 — Илмий-оммабоп фильм. 10.10 — Итальян тили. 11.05 — СПТУ ўқувчиларига. 11.35 — Биология. 11.55 — Ҳужжатли фильм. 12.05 — Рус тили. 12.55 — «Шахсий соқчи». Бадиий фильм. 14.20 — Янгиликлар. 14.30 — «Мана менинг қишлоғим». Бадиий фильм. 18.30 — Янгиликлар. 18.40 — Тўпли хоккей. Европа чемпионларининг кубоги. 19.30 — Совет Иттифоқига хизмат қиламан. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Халқаро панорама. 21.30 — Время. 22.05 — Ҳужжатли фильмлар. 22.55 — Тонги почта. 23.25 — Янгиликлар.

21 НОЯБРЬ, ДУШАНБА

УзТВ-I. 16.00 — Телефильм. 16.15 — «Зудов, сиз ишдан бўшатилдингиз!». Бадиий фильм. 17.30 — Жамиятшунослик. 18.00 — Янгиликлар. 18.15 — Мультфильм. 18.25 — Ўзбек тилини ўрганамиз. 18.40 — Оролнинг дард-ҳасрати. 19.20 — Саховат фидойилари. 20.00 — Ахборот. 20.20 — Долзарб интервью. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Ўзбекистон Композиторлар союзининг пленуми олдидан. 21.30 — Время. 22.05 — Ў. Усмонов «Гирдоб». Видео фильм, 1-серия.

УзТВ-II. 19.40 — Совет хотин-қизлари. 20.20 — Фильм-концерт. **Фрунзе.** 21.30 — Время. 22.05 — Дўстлик тароналари.

РАДИО

Биринчи программа. 8.30 — Яхши кайфият. 9.15 — «Фрунзевец» газетасининг обзори. 9.20 — Қувноқ тароналар. 9.30 — Совет Ўзбекистони: одамлар, ишлар ва режалар. 10.15 — Сиёсий билимлар радиоуниверситети. 12.10 — Узбекистан индустральний. 12.30 — М. Ойнақулова ва К. Отажонов куйлайди. 13.00 — Ўзбекистон чорвадори. 13.30 — Ёшлар санъати. 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.30 — Болалар учун ёзувчи дарси. 15.50 — Композитор С. Абрамова қўшиқлари. 16.00 — Дўстларимиз овози. 18.15 — Ўзбек опералардан ариялар. 18.30 — Ш. Рамазонов ва Х. Изомов қўшиқлари. 19.20 — Аланга. 19.40 — Инсон ва қонун. 21.10 — Элга хизмат — олий ҳиммат. 21.30 — Ғазал бўстонида. 21.50 — Халқаро мавзуларда суҳбат. 22.45 — Н. Тўхтаева куйлайди. 23.00 — Оқшом тўлқинларида.

Р. — 11130. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, Тошкент шаҳри. А. — 270. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12